



POLITYKA GOSPODARCZA UKRAINY OD CZASU KONFLIKTU ZBROJNEGO Z FEDERACJĄ ROSJI. CHRONOLOGICZNY PRZEGLĄD WYDARZEŃ I PRIORYTETOWYCH DZIAŁAŃ PAŃSTWA

dr Marta GĘBSKA
Akademia Obrony Narodowej

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie głównych kierunków polityki gospodarczej Ukrainy od początku 2014 roku, czyli czasu bezpośrednio przed konfliktem zbrojnym z Rosją, do połowy 2015 roku. Przedstawiono sytuację gospodarczą Ukrainy w momencie wybuchu konfliktu, poprzez wykorzystanie takich wskaźników jak: PKB, inflacja, bezrobocie, deficyt budżetowy, dług publiczny, wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych i ocena ratingowa. Artykuł ukazuje priorytety polityki gospodarczej Ukrainy oraz przyjęte przez władze strategie, związane z całym państwem, Krymem i terenem, na którym toczyły się działania militarne. Przedstawione zostały główne działania Narodowego Banku Ukrainy i sytuacja w sektorze bankowym oraz działania państwa w zakresie poprawy stanu finansów publicznych i przedsiębiorczości.

Ponadto artykuł zarysowuje główne dziedziny współpracy Ukrainy z europejskimi i globalnymi organizacjami gospodarczymi od początku 2014 roku do połowy 2015 roku. Na koniec ukazano przykładowe formy współpracy Ukrainy z Polską i innymi państwami najbardziej intensywnie wspierającymi Ukrainę. We wnioskach autor próbuje dokonać oceny polityki gospodarczej na Ukrainie, ukazuje tło społeczne problemów gospodarczych i prowadzonych działań militarnych, a także podsumowuje skutki konfliktu dla gospodarki Ukrainy oraz terenów zajętych przez separatystów. Osiągnięciem naukowym jest ukazanie dynamiki sytuacji gospodarczej, wpływu działań militarnych na decyzje ekonomiczne, wielości aktów prawnych i strategii przyjętych przez państwo oraz przeanalizowanie materiałów źródłowych. Głównym źródłem informacji były przede wszystkim Biuletyny Informacyjne publikowane przez Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Kijowie.

Słowa kluczowe: polityka gospodarcza, Ukraina, Rosja, reformy ekonomiczne, konflikt militarny

Wprowadzenie

Celem artykułu jest przedstawienie głównych kierunków polityki gospodarczej Ukrainy od początku 2014 roku do połowy 2015 roku, będących skutkiem konfliktu militarnego z Rosją oraz przeprowadzanych w kraju reform, przyjmowanych na bieżąco strategii oraz istniejących od dawna i pojawiających się nowych problemów gospodarczych. Metody badawcze wykorzystane w artykule to przede wszystkim analiza materiałów źródłowych (Biuletynów Informacyjnych) publikowanych zwykle co 7 dni przez Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Kijowie, które to z kolei są tworzone na podstawie bieżących aktów prawnych i informacji od ukraińskich i międzynarodowych instytucji, również danych statystycznych. Dodatkowym źró-

dłem informacji były analizy Ośrodka Studiów Wschodnich im. Marka Karpia.

Polityka gospodarcza jest to „oddziaływanie władz państwowych oraz instytucji i organizacji międzynarodowych na gospodarkę – jej dynamikę, strukturę, funkcjonowanie i stosunki ekonomiczne”¹. Rząd jest główną instytucją zajmującą się prowadzeniem polityki gospodarczej. To rząd określa politykę fiskalną oraz budżetową, a zatem decyduje o finansach państwa w krótkim, średnim i długim okresie, ale przecież i bank centralny prowadzi politykę pieniężną i politykę kursu walutowego, wpływając na sytuację ekonomiczną państwa i zwykłych obywateli.

Polityka gospodarcza to działanie skomplikowane, przede wszystkim ze względu na zmienność sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju i w skali

¹ B. Winiarski (red.), *Polityka gospodarcza*, PWN, Warszawa 2006, ISBN-10:83-01-14785-7, s. 18.

globalnej, różne grupy nacisku usiłujące wywrzeć wpływ na politykę władz, obietnice przedwyborcze i realizowane w różnym stopniu programy partii politycznych, pojawiające się nieprzewidziane trudności na rynku wewnętrznym i za granicą, wielość zadań do sfinansowania z ograniczonego przecież budżetu państwa. Rządowi łatwiej jest prowadzić politykę gospodarczą przy wysokim stopniu zaufania społecznego, jedności państwa i obywateli, możliwości długoterminowej realizacji celów i zgodnej współpracy z sąsiadami, a także szerzej – na całej arenie międzynarodowej.

Ukraina w momencie rozpoczęcia konfliktu zbrojnego z Rosją znajdowała się w wyjątkowo trudnej sytuacji ekonomicznej. Wynikała ona z następujących przyczyn:

1. spowolnienie wzrostu i rozwoju gospodarki wskutek globalnego kryzysu ekonomicznego z 2008 roku;

2. niestabilność ekonomiczna wynikająca z polityki gospodarczej w poprzednich latach i realizowanych (i niezrealizowanych) w kraju reform gospodarczych;

3. konieczność generowania dodatkowych środków finansowych na cele militarne i ochronę terenów przed agresorem.

Władze z Kijowa stanęły zatem przed poważnym zadaniem, jakim stało się uzdrowienie gospodarki i budowa podstaw pod stabilny wzrost gospodarczy w przyszłości, niezależnie od kierunków rozwoju sytuacji militarnej na froncie i warunków współpracy gospodarczej z Rosją, państwami ościennymi i Unią Europejską w przeszłości.

Sytuacja gospodarcza Ukrainy – główne wskaźniki

Patrząc na ukraińską gospodarkę bezpośrednio przed wybuchem konfliktu militarnego z Rosją, przez cały 2014 rok, aż do połowy 2015 roku, można stwierdzić, iż znajdowała się w bardzo trudnej sytuacji. Eskalacja konfliktu na wschodzie Ukrainy poskutkowała spadkiem realnego PKB o 7,5% w 2014 roku, natomiast na 2015 rok przewidywany² jest spadek o 5%–7,5% (ocena agencji

² T. Iwański, *Okręt na mieliznie. Pogłębiające się problemy ukraińskiej gospodarki*, Analiza OSW, 16.06.2015, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-06-16/okret-na-mieliznie-poglebiajace-sie-problemy-ukraińskiej> (dostęp: 02.07.2015).

ratingowej Fitch i Narodowego Banku Ukrainy)³. W pierwszym kwartale 2015 roku PKB Ukrainy zmniejszyło się jednak prawie o 18% PKB!⁴ Zgodnie z informacjami publikowanymi przez Państwową Służbę Statystyczną Ukrainy w 2014 roku PKB zmniejszyło się o 6,8% w stosunku do poprzedniego roku. Sytuacja w poszczególnych sektorach gospodarki była zróżnicowana. Tylko sektor rolnictwa, rybołówstwa i łowiectwa odnotował wzrost produkcji o 2,9%, a w pozostałych sektorach nastąpiły spadki: w przemyśle wydobywczym – o 14,2%, w przemyśle przetwórczym – o 12%, w produkcji i dystrybucji energii elektrycznej, gazu i wody – o 8,1%, w budownictwie – o 19,9%, w handlu i usługach remontowych o 12,8%, a w sektorze usług transportowych i łącznościowych – o 6,6%. Natomiast w pierwszym kwartale 2015 roku PKB Ukrainy zmniejszyło się aż o 15% PKB⁵.

Według danych rządu Ukrainy w 2014 roku inflacja wyniosła 12,2%, na 2015 rok przewidywana jest inflacja w wysokości 26,5% w ciągu roku, a w kolejnych dwóch latach – w wysokości 8–16%⁶. W kwietniu 2015 roku inflacja wyniosła 61% w stosunku do poprzedniego roku⁷. Inflacja jest szczególnie wysoka na terenie Donbasu, który został odcięty od towarów z Ukrainy, istnieją też problemy w transporcie towarów z Rosji. Według danych niezależnego Stowarzyszenia Banków Ukrainy inflacja w 2015 roku może wynieść 45%⁸. Od lutego 2014 roku do lutego 2015 roku hrywna osłabiła się w stosunku do dolara z 8 do 31 hrywien za USD⁹. Tak poważna deprecjacja waluty jest ważnym powodem kryzysu ukraińskiego sektora bankowego.

Trudna sytuacja w budżecie państwa jest w dużym stopniu skutkiem powiększającej się na Ukrainie szarej strefy, która według danych Ministerstwa Rozwoju Gospodarczego i Handlu

³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.03.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.05.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 7.

⁴ T. Iwański, op. cit.

⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 30.03.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 5–6.

⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 09.03.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 6, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.03.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 4.

⁷ T. Iwański, op. cit.

⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 25.05.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 3.

⁹ T. Iwański, op. cit.

Ukrainy wynosi 45% PKB, co jest wskaźnikiem większym o 13% w stosunku do 2013 roku. Według ekspertów ministerstwa wzrost szarej strefy jest skutkiem działań wojennych na wschodzie Ukrainy, objawami paniki w środowisku biznesu, destabilizacją finansową (inflacja, spadek produkcji, deficyt bilansu płatniczego) oraz trudnościami administracyjnymi¹⁰. Poziom stopy bezrobocia (zgodnie z metodologią Międzynarodowej Organizacji Pracy) na koniec 2013 r. wynosił 7%, w 2014 roku – 9,3%, w tym wśród kobiet 7,5%, a wśród mężczyzn – 10,8%¹¹.

Sytuacja w budżecie państwa jest trudna. Przewiduje się, iż na koniec 2015 roku deficyt budżetowy wyniesie 4,2% PKB, jednak władze planują, iż przy pomocy organizacji międzynarodowych zadłużenie będzie stopniowo maleć do poziomu około 2,6% w 2018 roku¹². Szacuje się, że dług publiczny za 2014 roku wyniósł 70% PKB i wzrośnie do 82% na koniec 2015 roku, choć te szacunki wydają się nierealne, gdyż w marcu 2015 roku dług publiczny wyniósł już 95% PKB¹³. Ukraina na koniec 2014 roku była zadłużona przede wszystkim poza granicami swojego kraju (zadłużenie zagraniczne to 86% całkowitego długu, a zadłużenie krajowe poprzez emisję obligacji to 14%)¹⁴. Szacuje się, że wydatki Ukrainy na spłatę zadłużenia w 2015 roku wyniosą 9 mld USD, czyli 5% PKB, więc tyle samo, co łączne wydatki na obronę i utrzymanie porządku publicznego, a w latach 2015–2018 mają wynieść 30 mld USD¹⁵.

W 2014 roku na teren Ukrainy napłynęło za ledwie 2,5 mld USD bezpośrednich inwestycji zagranicznych (w 2013 roku inwestycje wyniosły 5,7 mld USD)¹⁶. Według badań ukraińskiego stowarzyszenia European Business Association na początku 2015 roku wskaźnik atrakcyjności inwe-

stycyjnej Ukrainy wyniósł 2,5 w pięciopunktowej skali. Wskaźnik ten wynosił maksymalnie 3,39 punktu w latach 2012–2013. Konflikt na wschodzie Ukrainy, nieprzewidywalność sytuacji polityczno-gospodarczej w kolejnych miesiącach, dewaluacja hrywny, niski popyt, niska kompetencja urzędników oraz wprowadzenie w 2015 roku cła importowego, spowodowały obniżenie wskaźnika. Według respondentów biorących udział w badaniu wskaźnika atrakcyjności, nie nastąpiła poprawa klimatu inwestycyjnego na Ukrainie, natomiast stwierdzono, iż „ukraiński rząd ma mnóstwo dobrych pomysłów, jednak nic konkretnego nie zostało wprowadzone w życie”¹⁷.

Ocena ratingowa Ukrainy również nie jest pozytywna. Na początku 2014 roku agencja Standard & Poor's oceniła obligacje Ukrainy na B-. Oznaczało to, że obsługa zobowiązań z tytułu emisji obligacji jest wątpliwa w przypadku wystąpienia niekorzystnych zjawisk¹⁸. W kolejnych miesiącach ratingi Ukrainy zostały jeszcze bardziej obniżone – do oceny CCC+/C, a następnie do CCC i CCC- z prognozą negatywną i C z prognozą jeszcze bardziej negatywną¹⁹. Obniżenie oceny było skutkiem wzrostu napięcia politycznego, utrzymywania niskiego poziomu rezerw przez Narodowy Bank Ukrainy, ryzyka osłabienia waluty ukraińskiej, zmniejszenia eksportu towarów do Rosji na skutek sporu handlowego oraz brak porozumienia w sprawie specyficznej współpracy kredytowej z Międzynarodowym Funduszem Walutowym, a także prawdopodobieństwem (luty 2014 roku) wycofania się Rosji z udzielenia pomocy finansowej Ukrainie²⁰. Powyższe oceny były najniższe w całej historii Ukrainy.

¹⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 27.04.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 3–4.

¹⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.01.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 4.

¹⁹ CCC – obsługa zobowiązań z tytułu emisji obligacji jest prawdopodobna jedynie w przypadku wystąpienia sprzyjających warunków w otoczeniu emitenta, CC – obligacje poważnie zagrożone zaprzestaniem płatności przez emitenta, C – obligacje emitentów znajdujących się w trakcie postępowania upadłościowego, ale zapewniające ciągle umówione płatności). Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 9–10, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 29.12.2014, WPHiIARP w Kijowie, s.2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.02.2015, WPHiIARP w Kijowie, s.7, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.04.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 4.

²⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 2, Przegląd aktualności

¹⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 25.05.2015, op. cit., s. 4.

¹¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.01.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 2–3.

¹² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.03.2015, op. cit., s.10.

¹³ T. Iwański, op. cit.

¹⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.05.2015, op. cit., s. 6–7.

¹⁵ T. Iwański, *Ukraina grozi wstrzymaniem spłaty zadłużenia zagranicznego*, Analiza OSW, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-05-20/ukraina-grozi-wstrzymaniem-splaty-zadluzenia-zagranicznego>, 20.05.2015 (dostęp: 02.07.2015).

¹⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 09.03.2015, op. cit., s. 2.

Szacuje się, że w wyniku konfliktu militarnego pod kontrolą separatystów znalazło się, oprócz Krymu, około 2,5% terenu Ukrainy. Był to dotychczas teren najgęściej zaludniony (nie licząc aglomeracji Kijowa), najbardziej zurbanizowany i uprzemysłowiony, budujący 9% ukraińskiego PKB, 14% eksportu oraz 12% produkcji przemysłowej²¹.

Strategie i priorytety polityki gospodarczej Ukrainy

Od początku 2014 roku rząd i Parlament Ukrainy przyjęli szereg aktów prawnych określających priorytetowe działania, w tym również w obszarze polityki gospodarczej. Część z nich dotyczyła całego państwa, a część była dedykowana jedynie Krymowi i obszarowi, na którym toczyły się działania militarne. Również tzw. Autonomiczna Republika Krym (ARK) wydawała akty prawne dotyczące swojego terenu, które często pozostawały w sprzeczności z ustawodawstwem Ukrainy. Strategie i priorytety polityki gospodarczej Ukrainy były skupione wokół obszaru inwestycji i przedsiębiorczości, energetyki, handlu, podatków i zarządzania finansami publicznymi oraz sankcji.

W lutym 2014 roku rząd przygotował strategię rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego, mającej na celu ułatwienie dostępu kapitału prywatnego do projektów infrastrukturalnych. Podobna strategia istniała już od 2010 roku, jednak nie spotkała się ze spodziewanym zainteresowaniem inwestorów, przede wszystkim z powodu ograniczonej wiarygodności państwa jako partnera komercyjnego oraz braku sądowej ochrony praw inwestorów. Nowa strategia zakłada stworzenie w latach 2014–2015 reform prawnych ułatwiających partnerstwo, oraz doskonalenie systemu partnerstwa do roku 2018²².

W lutym 2014 roku Ministerstwo Energetyki i Przemysłu Węglowego opublikowało zatwierdzoną przez Gabinet Ministrów Ukrainy „Strategię Energetyczną Ukrainy do roku 2030”, w której zadeklarowano utworzenie za pięć lat nowych elek-

trawni oraz modernizację istniejących elektrowni, również atomowych, a także zwiększenie wydobycia gazu ziemnego i węgla w kraju. Przewidziano też prywatyzację i modernizację kopalń, zwiększenie efektywności energetycznej firm, jak również zmniejszenie poziomu tranzytu gazu ziemnego do 2030 roku przez Ukrainę²³.

Momentem ważnym dla polityki gospodarczej Ukrainy było ogłoszenie dnia 3 marca 2014 roku Programu działalności Gabinetu Ministrów Ukrainy, zgodnie z którym głównym celem działania rządu stało się²⁴:

- zagwarantowanie integralności terytorialnej Ukrainy i zachowanie suwerenności,
- podpisanie umowy stowarzyszeniowej z UE,
- rozwijanie partnerskich kontaktów z Federacją Rosyjską,
- stabilizacja sytuacji finansowej kraju,
- odnowienie współpracy z Międzynarodowym Funduszem Walutowym,
- wprowadzenie pełnej przejrzystości wykonywania budżetu państwa i udostępniania informacji społeczeństwu na ten temat,
- reforma systemu ochrony prawa, przeprowadzenie lustracji oraz stworzenie nowego systemu zarządzania państwem,
- demonopolizacja gospodarki,
- przywrócenie zaufania inwestorów oraz ochrona ich praw,
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i energooszczędności,
- przygotowanie aktów prawnych gwarantujących osiągnięcie ww. celów.

Ponadto utworzono przy Radzie Najwyższej Ukrainy Grupę ds. Rozwoju Gospodarczego²⁵, a 27 marca 2014 roku Rada Najwyższa Ukrainy przyjęła projekt ustawy „O zapobieganiu katastrofie finansowej i stworzeniu podstaw do rozwoju gospodarczego Ukrainy” (ustawa weszła w życie dnia 1 lipca 2014). Zgodnie z ustawą rząd przewiduje takie działania w zakresie gospodarki jak²⁶:

- wprowadzenie 20% podatku VAT i 18% podstawowego podatku od przedsiębiorstw;

gospodarczych na Ukrainie z dnia 24.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 9.

²¹ T. Iwański, op. cit.

²² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 17.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 7.

²³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.02.2014, op. cit., s. 4.

²⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 2–3.

²⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.03.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 5.

²⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 31.03.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 11–12.

- podwojenie stawki opłat za wydobycie kopalin ze złóż użytecznych oraz za korzystanie z częstotliwości radiowych na Ukrainie;

- podwojenie stawki podatku na nowe samochody i motocykle;

- likwidacja konieczności zapłacenia podatku VAT dla eksporterów produktów rolniczych od 1 października 2014 roku;

- wprowadzenie podatku na ubezpieczenie emerytalne oraz wprowadzenie podatku 15% od świadczeń emerytalnych;

- likwidacja emerytur specjalnych (80% wynagrodzenia) dla prokuratorów, sędziów i urzędników państwowych oraz zastosowanie wobec nich ogólnych (nie uprzywilejowanych) podstaw obliczania emerytur;

- wprowadzenie progresywnego podatku dochodowego dla osób fizycznych (dla wszystkich rodzajów dochodu) w wysokości 15%, 17%, 20% i 25%;

- zwiększenie w 2014 roku podatku akcyzowego na alkohol i napoje alkoholowe o 39%, piwo o 42,5% i wyroby tytoniowe o 31,5%;

- zmniejszenie poziomu zatrudnienia w administracji państwowej, głównie w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Służbie Bezpieczeństwa, Prokuraturze i w Urzędzie Ochrony Państwowej.

Dnia 15 kwietnia 2014 roku Rada Najwyższa Ukrainy uchwaliła projekt ustawy o terytorium okupowanym – Autonomicznej Republice Krym. Ustawa traktowała głównie o kwestiach związanych z przejeżdżaniem przez granicę obywateli Ukrainy oraz prawami majątkowymi na Krymie. Zgodnie z ustawą obywatele Ukrainy mają prawo do swobodnego przekraczania granicy bez jakichkolwiek zezwoleń. Stwierdzono również, że transakcje kupna-sprzedaży nieruchomości i dotyczące innych transakcji z nieruchomym mieniem na Krymie muszą być wprowadzane do właściwych rejestrów na Ukrainie. Ustawa nie regulowała bezpośrednio kwestii gospodarczych, które ze względu na swoją istotność dla Ukrainy, mają być rozważone w specjalnej ustawie²⁷.

Już 3 dni po zatwierdzeniu ww. ustawy Rada Najwyższa ARK uchwaliła prawo dotyczące podatków i przedsiębiorczości na terenie Krymu w okresie przejściowym, zgodnie z którym na terenie Krymu do 1 stycznia 2015 roku będzie obo-

wiązywać kodeks podatkowy Ukrainy, z pewnymi wyjątkami, takimi jak²⁸:

- po 26 marca 2014 roku eksport towarów z Krymu na Ukrainę zwolniony jest z podatku VAT, natomiast import (również z Ukrainy) na teren Krymu obarczony jest podatkiem VAT w wysokości 18% i 10%;

- osoby fizyczne, będące rezydentami ARK, od dnia 18 marca stają się rezydentami podatkowymi Federacji Rosyjskiej;

- podatki będą odprowadzane w rublach rosyjskich.

Dnia 26 maja 2014 roku Gabinet Ministrów Ukrainy przygotował projekt ustawy o nadaniu Autonomicznej Republice Krym statusu wolnego obszaru celnego. Zgodnie z projektem osoby prawne i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zarejestrowane na terenie ARK są zwolnione z obowiązku płacenia jakichkolwiek podatków do ukraińskiego budżetu, a także nie muszą przekazywać sprawozdawczości i deklaracji podatkowych do właściwych służb na Ukrainie. Towary pochodzące z Krymu są traktowane jako zagraniczne i znajdujące się poza obszarem celnym Ukrainy, ale ich import jest zwolniony z cła. Te udogodnienia mają też dotyczyć aktywów firm, które zdecydowały o przeniesieniu swojej działalności na kontynentalną część Ukrainy²⁹. Tego samego dnia miało też miejsce wydarzenie utrudniające współpracę między kontynentalną częścią Ukrainy a terenem okupowanym, a mianowicie państwowy operator poczty Ukrpoczta zdecydował o zawieszeniu dostaw przesyłek pocztowych na teren ARK³⁰.

Z kolei 8 lipca 2014 roku Gabinet Ministrów Ukrainy zatwierdził regulamin Państwowej Służby Fiskalnej Ukrainy, główny organ władzy wykonawczej, odpowiedzialny za politykę podatkową, celną, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, a także zwalczanie naruszeń prawa podatkowego, celnego i związanego z ubezpieczeniami³¹.

Dnia 7 sierpnia 2014 roku Gabinet Ministrów Ukrainy zdecydował o utworzeniu Państwowej Służby do spraw ARK i miasta Sewastopol, a także

²⁸ Ibidem, s. 11.

²⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.06.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 4.

³⁰ Ibidem, s. 3.

³¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 14.07.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 4.

²⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 8–9.

osób przemieszczonych tymczasowo³². We wrześniu 2014 roku Rada Najwyższa Ukrainy uchwaliła ustawę o uproszczeniu procedury przywozu towarów o przeznaczeniu obronnym i wojskowym na teren Ukrainy, zmniejszeniu cła i podatku VAT od wybranych towarów³³. W tym samym czasie Prezydent Ukrainy podpisał ustawę o sankcjach, przewidującą możliwość nałożenia sankcji na państwa, podmioty gospodarcze i osoby fizyczne (nierezydentów Ukrainy), działających przeciwko interesom narodowym Ukrainy, niezależności gospodarczej, bezpieczeństwu, suwerenności i całości terytorialnej, naruszających interesy państwa i społeczne oraz prawa i swobody człowieka. Sankcje mają dotyczyć również podmiotów, które mogą doprowadzić do dalszej okupacji terenu Ukrainy, utraty majątku i zagrozić stabilnemu rozwojowi gospodarstwu państwa. Możliwe sankcje zakładają blokadę aktywów, ograniczenie transakcji handlowych, zakaz wyprowadzania kapitału z kraju, ograniczenie lub wstrzymanie przewozów, lotów i tranzytu zasobów naturalnych, wstrzymanie wykonania zobowiązań finansowych i handlowych oraz wstrzymanie lub anulowanie licencji i innych pozwoleń na prowadzenie różnych rodzajów działalności gospodarczej na Ukrainie³⁴.

Dnia 11 września 2014 roku Gabinet Ministrów Ukrainy uchwalił plan priorytetowych działań rządu na rzecz poprawy kondycji gospodarczej Ukrainy. Plan zakłada takie priorytety jak³⁵:

- decentralizacja władzy publicznej, zwalczanie korupcji i reforma organów państwowych,
- odnowienie i wzmocnienie potencjału obronnego Ukrainy i przezwyciężenie agresji Rosji,
- stabilizacja gospodarki, a tym samym wypełnianie wymagań Międzynarodowego Funduszu Walutowego, współpraca z Bankiem Światowym, Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju, deregulacja rynku poprzez zmniejszenie liczby organów kontrolujących (wymagania UE), ułatwianie działalności gospodarczej, reforma systemu podatkowego, zmniejszenie liczby podmiotów niepodlegających prywatyzacji,

- reforma systemu energetycznego, poprzez wprowadzenie energooszczędności, podpisanie korzystnych umów trójstronnych w sprawie gazu między Ukrainą, UE i Rosją, zapewnienie bilansu węgla (regulacje wielkość importu i eksportu), budowa nowych elektrowni atomowych, budowa nowych sieci energetycznych.

Ponadto we wrześniu 2014 roku rząd Ukrainy zdecydował o wstrzymaniu masowej prywatyzacji zakładów państwowych, głównie zakładów energetycznych, ze względu na obawę, iż ze względu na konflikt z Rosją prywatyzacja mogłaby się odbyć po zbyt niskiej cenie³⁶.

Z kolei 9 października 2014 roku Ukraina zerwała umowę zawartą w grudniu 2013 roku z Rosją w sprawie wspólnej budowy przejścia transportowego w Cieśninie Kerczeńskiej³⁷. Dnia 2 grudnia 2014 roku Ministerstwo Energetyki i Przemysłu Węglowego podjęło decyzję o wstrzymaniu działania 252 państwowych kopalni na terenie objętym operacją antyterrorystyczną. Spośród tych kopalni 102 było w stanie likwidacji. Zamknięcie kopalni spotkało się z niezadowolaniem ludności. Wskutek działań militarnych na wschodzie Ukrainy również korporacje międzynarodowe, takie jak Shell, Exxon Mobil, OMV i Chevron, zawiesiły swoją aktywność związaną z eksploatacją złóż gazu łupkowego³⁸.

Ponadto w październiku 2014 roku Gabinet Ministrów zatwierdził drugą strategię dotyczącą energii – tym razem odnawialnej, której celem jest zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do 2020 roku do 11%. Ma się to dokonać poprzez np. zwolnienie z podatku od dochodów firm energetycznych wytwarzających energię tylko ze źródeł odnawialnych, zwolnienie z podatku VAT i cła importowego od urzędzeń wykorzystywanych do produkcji energii odnawialnej, a także zmniejszenie podatku na ziemię od firm wykorzystujących energię odnawialną³⁹. Te priorytety mają na celu zmniejszenie uzależnienia gospodarki Ukrainy od energii z Rosji.

Nowe strategie i plany działania na rok 2015 zostały ogłoszone przez rząd Ukrainy w grudniu

³² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.08.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 7.

³³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 08.09.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 3.

³⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 15.09.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 9.

³⁵ Ibidem, s. 7–8 oraz Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.02.2015, op.cit, s. 5.

³⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.09.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 4.

³⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.10.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 6.

³⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.12.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 4.

³⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 27.10.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 9.

2014 roku. Główne działania związane są zarówno z sytuacją kryzysową na wschodzie Ukrainy, jak również ze zwykłą polityką gospodarczą rządu i obejmują takie cele jak⁴⁰:

- reformy sił zbrojnych i podwyższenie obronności Ukrainy w latach 2015–2018;
- zmniejszenie liczby urzędników państwowych o 10%, wprowadzenie lustracji, decentralizacja władzy, monitoring dochodów i majątku urzędników;
- zmniejszenie wydatków publicznych o 10% PKB w latach 2015–2016;
- ograniczenie szarej strefy, obciążeń podatkowych przedsiębiorstw, zmniejszenie obrotu gotówkowego, demonopolizacja gospodarki i kapitalizacja państwowych banków;
- rozwój współpracy handlowej z zagranicą i wsparcie własnego rynku.

Jednym z elementów na rzecz realizacji ww. strategii było utworzenie Narodowej Rady ds. Inwestycji, mającej na celu zwiększenie poziomu inwestycji zagranicznych, polepszenie klimatu inwestycyjnego oraz wsparcie efektywnej współpracy między inwestorami a organami podatkowymi. Stało się to decyzją Prezydenta Ukrainy, dnia 2 stycznia 2015 roku⁴¹.

Zgodnie z ustawą budżetową na rok 2015 Ukraina zamierza przekazać na rozwój branży obronnej i produkcję sprzętu wojskowego prawie 5 mld UAH, a całkowite finansowanie sektora podlegającego Ministerstwa Obrony Ukrainy ma wynieść 40,23 mld UAH⁴².

Dnia 1 stycznia 2015 roku Służba Celna Krymu poinformowała o wprowadzeniu cła na towary przywożone z Ukrainy na Krym⁴³, a kilka dni później władze Ukrainy, w celu stabilizacji bilansu płatniczego, wprowadziły dodatkowe cło importowe na najbliższe 12 miesięcy. Cło w wysokości 10% ustalono głównie na żywność, a cło 5% – na różne półprodukty, materiały do produkcji, sprzęt transportowy, broń i amunicję oraz dzieła sztuki. Władze zwolniły z cła takie towary jak: wszelkie

surowce energetyczne, metale szlachetne, banknoty i pomoc humanitarna⁴⁴.

Dnia 13 stycznia 2015 roku Prezydent Ukrainy podpisał strategię rozwoju Ukrainy do 2020 roku, która przewiduje 62 reformy, w tym 8 głównych, takich jak: reforma rządowa i antykorupcyjna, reforma systemu ochrony i bezpieczeństwa narodowego, reforma sądowa i systemu ścigania, reforma zarządzania państwowego i decentralizacji, reforma przedsiębiorczości oraz reforma podatkowa i systemu ochrony zdrowia. Strategia zawiera dwa priorytetowe programy, którymi są: promocja interesów Ukrainy w światowej przestrzeni informacyjnej oraz program niezależności energetycznej Ukrainy. Strategia zakłada osiągnięcie konkretnych wskaźników, takich jak: wzrost PKB do 16 tys. USD na 1 mieszkańca, wydatki na bezpieczeństwo narodowe i obronę w wysokości co najmniej 3% PKB, osiągnięcie oceny ratingowej BBB w agencji Standard and Poors, osiągnięcie co najmniej 30 miejsca w rankingu Banku Światowego Doing Business, przyciągnięcie co najmniej 40 mld USD inwestycji bezpośrednich oraz awans na co najmniej 50 miejsce w świecie w zakresie korupcji⁴⁵.

W końcu maja 2015 roku władze Ukrainy zatwierdziły „Strategię reformowania państwowego sektora gospodarki”, zakładającą plan prywatyzacji na najbliższe lata, plan restrukturyzacji największych firm państwowych oraz zawierającą założenia prawne przedsięwziętych działań⁴⁶.

Polityka Narodowego Banku Ukrainy i sytuacja w sektorze bankowym

Polityka Narodowego Banku Ukrainy w badanym okresie była skutkiem chaosu panującego na rynku walutowym, wysokiej inflacji, a także tragicznej sytuacji w sektorze bankowym.

Dnia 7 lutego 2014 roku bank centralny Ukrainy zdewaluował hrywnę, zmieniając kurs dolara amerykańskiego z 7,993 UAH/USD do 8,708 UAH/USD oraz podnosząc kurs euro do 11,75 UAH i rubla rosyjskiego do 0,25 UAH. Tym

⁴⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.12.2014, op. cit., s. 5–6.

⁴¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 05.01.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 17.

⁴² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.01.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 3.

⁴³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 05.01.2015, op. cit., s. 16.

⁴⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.01.2015, op. cit., s. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.02.2015, op. cit., s. 3.

⁴⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.01.2015, op. cit., s. 3.

⁴⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 18.05.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 6.

samym ukraińska waluta osiągnęła najniższą wartość od początku swojego istnienia⁴⁷. Już trzy dni później bank centralny Ukrainy wprowadził tymczasowy zakaz przeprowadzania transakcji kupna walut zagranicznych za hrywny na rynku międzybankowym, w celu spłat przedterminowych rat kredytów przez rezydentów Ukrainy. Ustalono również maksymalną kwotę – równowartość 50 000 hrywien, która mogła być nabyta w ciągu miesiąca na rynku międzybankowym. Wyjątkiem od ograniczeń były opłaty np. za usługi medyczne i studia zagraniczne⁴⁸. Dnia 3 marca nastąpiło ograniczenie możliwości wypłaty środków finansowych z lokat bankowych i rachunków klientów w walutach innych niż hrywna, do wysokości 15 000 UAH dziennie⁴⁹.

Od marca 2014 roku do kwietnia 2015 roku następował proces bankructwa lub likwidacji części banków na Ukrainie. Przykładem takich banków były Interbank, Państwowy Bank Ziemi, Finansowa Inicjatywa, Fidobank i Terra Bank⁵⁰. Ponadto w maju 2014 roku wiele ukraińskich banków oraz banków z kapitałem zagranicznym zawiesiło swoją działalność w południowo-wschodniej części Ukrainy, były to np. Raiffesen Bank Awal oraz Oszczadbank⁵¹. Głównym powodem decyzji banków była niestabilna sytuacja, przede wszystkim w obwodzie donieckim i ługańskim. Np. w grudniu 2014 roku aż 37 banków, a w kwietniu 2015 roku – 41 banków – było objętych zarządzeniem komisarycznym, co świadczy o słabości systemu bankowego na Ukrainie⁵². Momentem kulminacyjnym dla sektora bankowego było uchwalenie przez Zarząd Narodowego Banku Ukrainy decy-

zji o zawieszeniu działania wszystkich instytucji bankowych pochodzących z Ukrainy na terenie ARK. Zawieszenie działania banków ukraińskich na Krymie przewidziane jest aż do końca czasu okupacji tego regionu⁵³.

Wraz z likwidacją części banków, Narodowy Bank Ukrainy informował, które banki należały do największych, średnich i małych instytucji finansowych Ukrainy. Ranking banków od 2015 roku ma być dokonywany co roku na podstawie kryteriów takich jak: wartość aktywów, wartość kredytów międzybankowych, wartość kredytów udzielonych przez bank na rzecz rozwoju głównych sektorów gospodarki ukraińskiej oraz poziom zobowiązań osób fizycznych i prawnych wobec danego banku⁵⁴. Np. w lutym 2015 roku polski bank – Kredobank został uznany za najbardziej rentowny bank działający na Ukrainie⁵⁵.

Natomiast w maju 2014 roku bank centralny Ukrainy podjął decyzję o obniżeniu z 50% do 40% wielkości rezerw obowiązkowych banków komercyjnych w Narodowym Banku Ukrainy⁵⁶ (w Polsce rezerwa obowiązkowa wynosi 3,5%). Dwa miesiące później Prezydent Ukrainy podpisał ustawę mającą na celu stabilizację systemu bankowego, poprzez m.in. poprawę mechanizmu udzielania pomocy finansowej dla Funduszu Gwarancyjnego, zwiększenie z 120 do 500 mln UAH kapitału założycielskiego banków, uproszczenie procedury kapitalizacji banków i sprzedaży inwestorom banków przeżywających trudności, wprowadzenie odpowiedzialności za manipulację kursem walutowym, a także przekazanie Narodowemu Bankowi Ukrainy prawa do wprowadzenia specjalnych mechanizmów działania w sytuacji pogorszenia sytuacji w sektorze⁵⁷.

Dnia 6 sierpnia Narodowy Bank Ukrainy podjął decyzję o wstrzymaniu wszelkich operacji finansowych na terenie będącym poza kontrolą władz ukraińskich, włącznie z wpłatami i wypłatami oraz przelewami dokonywanych przez banki, instytucje finansowe niebankowe, a także opera-

⁴⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.02.2014, op. cit., s. 8–9.

⁴⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 17.02.2014, op. cit., s. 2.

⁴⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, op. cit., s. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.06.2014, WPHiARP w Kijowie, s. 6.

⁵⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 28.04.2014, WPHiARP w Kijowie, s. 4, 9, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.09.2014, op. cit., s. 6, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 05.01.2015, op. cit., s. 7, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 04.05.2015, WPHiARP w Kijowie, s. 4.

⁵¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.05.2014, WPHiARP w Kijowie, s. 3, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.06.2014, op. cit., s. 3, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.10.2014, WPHiARP w Kijowie, s. 7.

⁵² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 08.12.2014, WPHiARP w Kijowie, s. 4, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 04.05.2015, op. cit., s. 4.

⁵³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.05.2014, op. cit., s. 8.

⁵⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.01.2015, WPHiARP w Kijowie, s. 7–8.

⁵⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.02.2015, WPHiARP w Kijowie, s. 4.

⁵⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.05.2014, WPHiARP w Kijowie, s. 12.

⁵⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 14.07.2014, op. cit., s. 8.

torów pocztowych⁵⁸. Dwa tygodnie później bank centralny Ukrainy ograniczył możliwość udzielania podmiotom gospodarczym kredytów walutowych przez banki komercyjne, w celu stabilizacji kursu hrywny⁵⁹.

Należy zaznaczyć, iż tradycyjna polityka Narodowego Banku Ukrainy nie dotyczyła tere- nu tzw. separatystycznych (wojennych) republik, czyli Donieckiej Republiki Ludowej i Ługańskiej Republiki Ludowej, będących poza możliwościami oddziaływania banku centralnego. Na tych terenach od początku konfliktu brakowało gotówki, a mieszkańcy, którzy nadal chcą korzystać ze środków na swych rachunkach bankowych, muszą podróżować na tereny kontrolowane przez wojska ukraińskie. Dlatego też na tym obszarze wprowadzono tzw. strefę multiwalutową, a więc możliwość dokonywania zakupów w hrywnie, rublu rosyjskim, a także w USD i euro⁶⁰.

Działania w zakresie poprawy stanu finansów publicznych i przedsiębiorczości

Działania władz Ukrainy w latach 2014–2015 miały na celu przede wszystkim racjonalne zarządzanie środkami z budżetu w celu zmniejszenia deficytu budżetowego i długu publicznego oraz poprawę warunków do rozwoju prywatnej przedsiębiorczości. Jednym z celów państwa stała się poprawa pozycji w rankingach międzynarodowych. Zgodnie z amerykańskim rankingiem Global Entrepreneurship and Development Index w 2014 roku Ukraina zajęła 83 miejsce wśród 121 badanych państw w zakresie warunków, jakie tworzą organy władzy publicznej, do prowadzenia działalności gospodarczej (Polska w tym czasie zajęła 27 miejsce)⁶¹. Rok później Ukraina awansowała na 64 miejsce⁶², co było skutkiem wprowa-

dzenia wielu korzystnych zmian na rzecz przedsiębiorczości.

Na początku 2014 roku władze zdecydowały o podwyższeniu podatku akcyzowego na alkohol i papierosy oraz odłożenia w czasie obniżenia stawki podatku VAT do 2015 roku, a także do podjęcia wielokrotnych decyzji o emisji obligacji z gwarancją Skarbu Państwa (styczeń, luty, marzec, kwiecień, czerwiec, lipiec, październik, grudzień 2014) i euroobligacji, w celu ograniczenia deficytu budżetowego oraz umorzenia zobowiązań Ukrainy wobec Międzynarodowego Funduszu Walutowego⁶³. Niepokojącym zjawiskiem jest to, iż część obligacji wyemitowanych w początkowym okresie konfliktu militarnego, została wykupiona przez Federację Rosyjską. W późniejszym czasie obligacje były emitowane przeważnie na rynek wewnętrzny Ukrainy.

W lipcu 2014 roku Ministerstwo Finansów Ukrainy po raz pierwszy wyemitowało tzw. obligacje VAT, czyli państwowe obligacje, którymi władze chciały uregulować zadłużenie wobec podatników z tytułu nadpłaconego podatku VAT⁶⁴. Obligacje te były emitowane w późniejszym czasie co kilka miesięcy⁶⁵. Jednocześnie władze Ukrainy realizowały działania na rzecz uszczelnienia systemu podatkowego, szczególnie w zakresie podatku akcyzowego.

Decyzją wspierającą stan finansów publicznych, ale utrudniającą prowadzenie działalności gospodarczej, było podpisanie przez Prezydenta Wiktora Janukowycza decyzji o obowiązku codziennego przesyłania od dnia 1 stycznia 2014 roku elektronicznych kopii sprawozdań podatkowych i dokumentów rozliczeniowych do Ministerstwa Dochodów i Opłat Ukrainy (zwolnienie z obowiązku były jedynie osoby posiadające kasy fiskalne). Przedsiębiorstwa nie wywiązujące się z obowiązku zostały objęte karą pieniężną⁶⁶. Natomiast w marcu 2014 roku Rada Najwyższa Ukrainy odrzuciła oczekiwany przez przedsiębiorców projekt

⁵⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.08.2014, op. cit., s. 8.

⁵⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 01.09.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 5–6.

⁶⁰ T. Piechal, *Republiki wojenne w Donbasie rok po wybuchu konfliktu*, Analiza OSW, 17.06.2015, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-06-17/republiki-wojenne-w-donbasie-rok-po-wybuchu-konfliktu> (dostęp: 02.07.2015).

⁶¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, op. cit., s. 3.

⁶² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 24.11.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 4.

⁶³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 27.01.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 11, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.10.2014, op. cit., s. 5, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 15.12.2014, op. cit., s. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.02.2015, WPHiIARP w Kijowie, s. 7.

⁶⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 14.07.2014, op. cit., s. 5.

⁶⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.10.2014, op. cit., s. 5.

⁶⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.01.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 2–3.

ustawy, zakładający uproszczenie systemu sprawozdawczości finansowej i konieczność składania sprawozdań finansowych jedynie raz w roku⁶⁷.

Jednocześnie, w celu zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw, Prezydent Ukrainy zdecydował o obniżeniu podatku dochodowego dla przedsiębiorstw z 19% do 18%, a także podpisał ustawę regulującą działalność przedsiębiorstw różnej wielkości, w celu ograniczenia ich wrogości przejścia⁶⁸. Innym działaniem wspierającym przedsiębiorczość od początku 2014 roku, było uproszczenie rejestracji i ewidencji podatników – osób prywatnych i firm⁶⁹, a także uchwalenie przez Parlament zwolnienia opodatkowania podatkiem VAT transakcji importowych dotyczących sprowadzania gazu ziemnego na Ukrainę⁷⁰.

W celu ożywienia gospodarki, wsparcia przedsiębiorców i osób prywatnych, decyzją premiera Ukrainy A. Jaceniuka – rząd na początku kwietnia 2014 roku przyjął program refinansowania prywatnych banków, zgodnie z którym banki mają obniżyć oprocentowanie kredytów do wysokości 17–18% rocznie, przy kwocie referencyjnej banku centralnego wynoszącej 14% rocznie. Dotychczasowe oprocentowanie lokat wynosiło 25% w skali roku, a oprocentowanie kredytów – 35% rocznie⁷¹.

Głównym jednak działaniem wspierającym przedsiębiorczość było uchwalenie przez Radę Najwyższą Ukrainy projektu ustawy, zakładającej wprowadzenie całego zestawu aktów prawnych, mających na celu uproszczenie procedury rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej. Zmiany dotyczyły takich aktów prawnych jak: Kodeks gospodarczy Ukrainy, Kodeks postępowania cywilnego Ukrainy, Kodeks cywilny Ukrainy, Giełda Towarowa itp. i dotyczyły głównie zniesienia obowiązku posiadania pieczęci firmowej, możliwości rejestracji elektronicznej osób fizycznych w charakterze przedsiębiorcy i osób prawnych bez konieczności osobistego podpisywania dokumentów lub też wykorzystania podpisu elektronicznego. Ustawa została podpisana przez p.o.

⁶⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 3.

⁶⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.01.2014, op. cit., s. 3

⁶⁹ Ibidem, s. 7.

⁷⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.01.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 11.

⁷¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 08.04.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 8.

Prezydenta Ukrainy O. Turczynowa dnia 5 maja 2014 roku i weszła w życie 6 miesięcy po publikacji (30 października 2014)⁷².

W kwietniu 2014 roku Państwowa Agencja Ukrainy ds. Inwestycji i Zarządzania Projektami Narodowymi zarejestrowała pięć parków przemysłowych, w ramach jednego z głównych projektów inwestycyjnych „Parki Przemysłowe Ukrainy”. Ww. parki zostały utworzone we Lwowie, w obwodzie iwanofrankowskim, żytomierskim, chmielnickim i połtawskim⁷³. Kolejne parki zostały utworzone w maju 2014 roku w obwodzie sumskim i zakarpackim⁷⁴.

Ponadto w kwietniu 2014 roku rząd Ukrainy przedstawił procedurę umożliwiającą przeniesienie działalności gospodarczej na teren Ukrainy kontynentalnej z terenu ARK, zgodnie z którą przerejestrowanie firmy powinno odbyć się w czasie nie dłuższym niż 2 dni robocze⁷⁵.

Dzięki współpracy władz Ukrainy z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju, Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, Europejskim Stowarzyszeniem Biznesu, Amerykańską Izbą Handlową w Ukrainie, Federacją Pracodawców Ukrainy, Ukraińskim Zrzeszeniem Przemysłowców i Przedsiębiorców, a także z Izbą Handlowo-Przemysłową Ukrainy, uchwalono decyzję o utworzeniu instytucji – Rzecznika Praw Biznesu. Ma ona na celu ochronę przedsiębiorców, którzy byli dyskryminowani przez władze Ukrainy⁷⁶.

Z kolei 20 czerwca 2014 roku Rada Najwyższa Ukrainy zadecydowała o stworzeniu na czas 10 lat specjalnej strefy ekonomicznej, której celem ma być dokapitalizowanie i zagwarantowanie wypłacalności przedsiębiorstw ewakuowanych z terenów okupowanych oraz udzielenie pomocy osobom fizycznym, które z przymusu lub dobrowolnie opuściły Krym. Zakłada się, że specjalna strefa ekonomiczna zostanie zlikwidowana po powrocie

⁷² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, op. cit., s. 6–7, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.05.2014, op. cit., s. 2–3, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.05.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 6, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.11.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 5.

⁷³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, op. cit., s. 6.

⁷⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.06.2014, op. cit., s. 7.

⁷⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 04.05.2015, op. cit., s. 6.

⁷⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.05.2014, op. cit., s. 3.

AKR do Ukrainy oraz po uzyskaniu odszkodowań za straty poniesione wskutek okupacji półwyspu⁷⁷. Strefa została utworzona ustawą z dnia 1 października 2014 roku i zakłada jej istnienie bez zgody władzy miejscowej i wykonawczej oraz zwalnia z obowiązku płacenia podatków i opłat przez firmy znajdujące się na terenie strefy. Towary wyprodukowane na terenie strefy są traktowane jak towary ukraińskie, a więc nie stosuje się wobec nich opłat taryfowych i pozataryfowych⁷⁸.

Z kolei 17 stycznia 2015 roku weszła w życie ustawa o zmianach podatkowych, wprowadzająca abolicję podatkową na czas 90 dni od wejścia w życie ustawy, umożliwiającą dobrowolne deklaramanie nielegalnych dochodów przez osoby fizyczne i prawne. Podatnik został zobowiązany do zapłacenia zaledwie 5% niezapłaconych podatków od dochodów i podatku VAT, należnych państwu przed dniem 1 kwietnia 2014 roku, pozostała kwota podatku została umorzona. Władze stwierdziły, iż nie będą sobie rościć praw do podatku zadeklarowanego, wobec którego toczy się już postępowanie odwoławcze lub sądowe⁷⁹.

Dnia 28 marca 2015 roku rząd Ukrainy opublikował ustawę dotyczącą licencjonowania działalności gospodarczej, zgodnie z którą zmniejszono liczbę licencjonowanych działalności z 57 do 23⁸⁰.

Należy zaznaczyć, iż przedstawiona polityka rządu Ukrainy wobec przedsiębiorstw nie dotyczyła terenu Donbasu, pozostającego w rękach separatystów. Na tym obszarze przestępcy lub wpływowi lokalni biznesmeni przejęli siłowo wiele firm prywatnych, a firmy działają w zależności od intensywności działań wojennych. Władze tzw. Donieckiej Republiki Ludowej wprowadziły ponadto dodatkowe podatki, np. podatek wojenny i obrotowy, wynoszące od 1 do 17% dochodów, w zależności od formy prawnej przedsiębiorstwa⁸¹.

⁷⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.06.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 12.

⁷⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.10.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 2.

⁷⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.01.2015, op. cit., s. 7.

⁸⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.04.2015, op. cit., s. 4–5.

⁸¹ T. Piechal, *Republiki wojenne w Donbasie rok po wybuchu konfliktu*, Analiza OSW, 17.06.2015.

Współpraca z organizacjami międzynarodowymi

W badanym okresie Ukraina najbardziej intensywnie współpracowała z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju (EBOiR), Unią Europejską i Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI), a także z instytucjami globalnymi – Bankiem Światowym i Międzynarodowym Funduszem Walutowym (MFW). Współpraca polegała przede wszystkim na wsparciu rządu Ukrainy w formie instytucjonalnej, finansowej i technicznej oraz na budowaniu podstaw pod długoterminową współpracę.

Dnia 13 stycznia 2014 roku Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju i Ministerstwo Dochodów i Opłat Ukrainy podpisało koncepcję współpracy z zagranicą do 2018 roku, zgodnie z którą Ukraina zakłada wykorzystanie doświadczeń międzynarodowych w zakresie podatkowym i celnym, w celu poprawy konkurencyjności inwestycyjnej, finansowej oraz w całej gospodarce, szczególnie w kwestii prowadzenia działalności gospodarczej. Koncepcja ta zakłada współpracę również z akredytowanymi na Ukrainie zagranicznymi przedstawicielstwami organizacji międzynarodowych oraz placówkami dyplomatycznymi⁸².

Na początku 2014 roku EBOiR zadeklarował możliwość udzielenia kredytu w wysokości 11 mln euro na poprawę infrastruktury Lwowa, pogłębiając dotychczasową współpracę, obejmującą 321 projektów i kwotę 8,7 mld euro. Współpraca została pogłębiona w lutym 2014 roku, poprzez przekazanie Ukrainie 55 mln USD na cel wsparcia małej i średniej przedsiębiorczości – sektorowi budującemu zaledwie 15% ukraińskiego PKB (w Polsce jest to 47%), z powodu trudności w uzyskaniu na rynku wewnętrznym kredytów długoterminowych⁸³. Innym sektorem wspieranym 2014 roku przez EBOiR była energetyka, w szczególności źródła napięcia stałego. Ukraina otrzymała pożyczkę w wysokości 100 mln USD.

Wybór nowych władz na Ukrainie wpłynął pozytywnie na zacieśnienie współpracy z EBOiR, który to w marcu 2014 roku zadeklarował wsparcie rządu Ukrainy w wysokości co najmniej 5 mld

⁸² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.01.2014, op. cit., s. 2–3, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 17.03.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 8–9.

⁸³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.01.2014, op. cit., s. 5, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.02.2014, op. cit., s. 2.

euro oraz stworzenie programu walki z korupcją. Pomoc ma objąć system transportu gazu, różne działania rządu oraz liberalizację wizową⁸⁴.

Dnia 16 stycznia 2014 roku Unia Europejska upowszechniła tekst umowy stowarzyszeniowej z Ukrainą⁸⁵. W marcu Rada Najwyższa Ukrainy przyjęła ustawę umożliwiającą uzyskanie pomocy finansowej z UE, w wysokości 610 mln euro. Jej głównym celem było zmniejszenie zewnętrznej finansowej presji na Ukrainę, zapewnienie potrzeb pożyczkowych, poprawa bilansu płatniczego oraz wzmocnienie rezerw walutowych Ukrainy. UE pozytywnie oceniła przewidywane reformy polityki gospodarczej na Ukrainie. Zgodnie z umową środki mają być wypłacone w czterech transzach, z tym, że kolejne transze będą wypłacane po spełnieniu wymogów w zakresie zarządzania środkami publicznymi, handlu, polityki sektora finansowego i polityki fiskalnej, a także energetyki⁸⁶.

UE w różny sposób wspierała proces reform na Ukrainie, np. dnia 30 kwietnia 2014 roku Komisja Europejska uchwaliła decyzję w sprawie przyznania Ukrainie 365 mln euro na cel łagodzenia bieżących problemów gospodarczych, wprowadzanie reform niezbędnych do przyjęcia Ukrainy do Unii Europejskiej⁸⁷. Z kolei 14 maja 2014 roku UE podpisała z Ukrainą memorandum o udzieleniu kredytu w wysokości 1 mld euro na czas 15 lat. Kredyt ma być przekazany w dwóch transzach, po połowie środków⁸⁸. Natomiast 13 czerwca 2014 roku UE przekazała Ukrainie pierwszą transzę pomocy bezzwrotnej, a więc 250 mln z 355 mln euro planowanych do przekazania do końca 2015 roku. Cztery dni później UE przekazała pierwszą transzę kredytu w wysokości 500 mln euro (z planowanego 1 mln euro), w ramach pomocy makrofinansowej, czyli działań na rzecz reform w państwie, stabilizacji budżetu Ukrainy oraz ograniczenia deficytu bilansu płatniczego⁸⁹.

Ponadto w kwietniu 2014 roku uproszczono zasady handlu Ukrainy z UE w kwestii eksportu towarów z Ukrainy. Zasady te mają obowiązywać do czasu podpisania IV rozdziału umowy stowarzyszeniowej między Ukrainą i UE lub do dnia 1 listopada 2014 roku, jeśli strony nie podpiszą tego rozdziału. Celem tego działania było zwiększenie liczby producentów ukraińskich, mających zezwolenie na eksport produktów na teren UE. W momencie podpisania ww. ułatwień, zezwolenie posiadało zaledwie 7% producentów artykułów spożywczych. Ponadto w końcu kwietnia 2014 roku zliberalizowano handel między UE i Ukrainą, poprzez likwidację większości stawek celnych na towary eksportowane z Ukrainy⁹⁰.

W czerwcu 2014 roku Rada Unii Europejskiej podjęła decyzję o wprowadzeniu ograniczeń w imporcie towarów z Krymu i miasta Sewastopol do UE, jeśli towary nie posiadają certyfikatów wydanych przez właściwe organy ukraińskie. Ponadto UE zakazała inwestowania w sektor energetyczny, telekomunikację i projekty infrastrukturalne⁹¹. W końcu 2014 roku UE zastrzymała sankcje wobec Krymu i miasta Sewastopol, głównie poprzez wprowadzenie zakazu sprzedaży technologii do wydobywania ropy i gazu, sprzętu transportowego i telekomunikacyjnego, zakazała również inwestycji na Krymie, a także funkcjonowania tam firm turystycznych z UE⁹².

Dnia 27 czerwca 2014 roku UE podpisała z Ukrainą (oraz z Mołdawią i Gruzją) ekonomiczną część umowy stowarzyszeniowej, jako uzupełnienie umowy politycznej z marca 2014 roku. Umowa ta zakładała utworzenie strefy wolnego handlu, a więc umożliwiła ukraińskim podmiotom gospodarczym dostęp do rynku UE, poprzez obniżanie kwot i ceł, a także harmonizację prawa w różnych sektorach gospodarki⁹³. Dnia 16 września 2014 roku Rada Najwyższa Ukrainy i Parlament Europejski ratyfikowały umowę stowarzyszeniową UE–Ukraina, a Rada Najwyższa dodatkowo przyjęła uchwałę „O wyborze euro-

⁸⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, op. cit., s. 7.

⁸⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.01.2014, op. cit., s. 9.

⁸⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, op. cit., s. 5–6.

⁸⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 05.05.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 5.

⁸⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.05.2014, op. cit., s. 3.

⁸⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.06.2014, op. cit., s. 9–10, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.06.2014, op. cit., s. 7.

⁹⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, op. cit., s. 4, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 28.04.2014, op. cit., s. 3.

⁹¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 30.06.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 3–4, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 29.12.2014, op. cit., s. 3.

⁹² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 29.12.2014, op. cit., s. 3.

⁹³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 30.06.2014, op. cit., s. 6.

pejskim Ukrainy”, deklarując jednoznacznie, że Ukraina będzie dążyła do członkostwa w UE⁹⁴. Jednym z pierwszych skutków tej deklaracji było podpisanie przez Ministra Edukacji i Nauki Ukrainy ramowego programu dotyczącego nauki i innowacji UE Horyzont 2020⁹⁵.

W lutym 2014 roku Bank Światowy zadeklarował udzielenie rządowi Ukrainy kredytów na kwotę 332 mln USD dla zakładów ciepłowniczych, w celu poprawy energooszczędności i nowych technologii w zakresie centralnego ogrzewania. Do projektu zakwalifikowano 11 zakładów ciepłowniczych. Projekt jest współfinansowany przez Fundusz Czystych Technologii⁹⁶. Natomiast w sierpniu 2014 roku Bank Światowy zatwierdził pożyczkę w wysokości 500 mln USD na walkę z kryzysem ekonomicznym i na politykę rozwoju sektora finansowego i bankowego na Ukrainie, w szczególności na cel poprawy wypłacalności 35 największych banków i poprawy kontroli systemu bankowego. Bank planuje przekazać na ten cel w sumie 3,5 mld USD⁹⁷. Kolejna pożyczka została zatwierdzona w grudniu 2014 roku w wysokości 378,4 mln USD, w celu poprawy systemu przesyłu energii i bezpieczeństwa sektora⁹⁸. Największa pożyczka Banku Światowego dla Ukrainy – w wysokości 800 mln USD – została zatwierdzona w styczniu 2015 roku, w celu wsparcia budowy i odbudowy dróg⁹⁹.

W końcu lutego 2014 roku Komisja Europejska, EBOiR oraz MFW wyrazili możliwość udzielenia Ukrainie pomocy finansowej już w marcu w wysokości ponad 1 mld euro, jednak pod warunkiem wznowienia współpracy z MFW i spełnienia wymogów reform¹⁰⁰. Pierwsza transza kredytu w wysokości 3,19 mld euro została przekazana w maju 2014 roku, druga w wysokości 1,39 mld USD we wrześniu 2014 roku, a kolejne transze są uzależnione od ocen misji ewaluacyjnych ekspertów MFW,

dokonywanych co 2 miesiące¹⁰¹. W marcu 2015 roku MFW wyraził zgodę na udzielenie Ukrainie 17,5 mld USD na najbliższe 4 lata. Celem pomocy jest zwiększenie stabilności systemu finansowo-bankowego Ukrainy oraz stabilizacja finansów publicznych¹⁰².

Dnia 20 lutego 2014 roku EBI wstrzymał aktywność na Ukrainie. Powodem decyzji była pogarszająca się sytuacja polityczno-gospodarcza na Ukrainie¹⁰³. Jednak już w maju 2014 roku EBI poinformował o dwukrotnym zwiększeniu pomocy finansowej dla Ukrainy¹⁰⁴, a w grudniu uchwalił decyzję o przekazaniu Ukrainie 1 mld euro w formie kredytu¹⁰⁵.

Natomiast dnia 8 października 2014 roku Ukraina podpisała umowę o współpracy z Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Dokument określa główne kierunki współpracy, takie jak: walka z korupcją, rozwój przedsiębiorczości, rozwój konkurencyjności w rolnictwie, reformy z przedsiębiorstwami państwowymi i racjonalne zarządzanie dochodami z podatków¹⁰⁶.

Według szacunków instytutu Case-Ukraine to właśnie międzynarodowe instytucje finansowe ratują Ukrainę przed bankructwem, przekazując od maja 2014 do maja 2015 w sumie 14,2 mld USD¹⁰⁷. Środki finansowe oznaczają pomoc, ale również i uzależnienie ekonomiczne oraz konieczność podporządkowania się do zaleceń i wymagań.

Współpraca z wybranymi państwami

Od początku 2014 roku do połowy 2015 roku Ukraina, oprócz współpracy z organizacjami międzynarodowymi, utrzymywała bliskie kontakty z Polską, otrzymała też pomoc finansową z państw pozaeuropejskich.

⁹⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.09.2014, op. cit., s. 5.

⁹⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.04.2015, op. cit., s. 2.

⁹⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 17.02.2014, op. cit., s. 9.

⁹⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.08.2014, op. cit., s. 8.

⁹⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 29.12.2014, op. cit., s. 4.

⁹⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.02.2015, op. cit., s. 4.

¹⁰⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.03.2014, op. cit., s. 7.

¹⁰¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.05.2014, op. cit., s. 7, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 08.09.2014, op. cit., s. 5.

¹⁰² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.03.2015, op. cit., s. 10.

¹⁰³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 24.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, s. 8.

¹⁰⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.05.2014, op. cit., s. 10.

¹⁰⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.12.2014, op. cit., s. 7.

¹⁰⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.10.2014, op. cit., s. 6.

¹⁰⁷ T. Iwański, op. cit.

Dnia 1 stycznia 2014 roku weszła w życie Umowa o zabezpieczeniu społecznym, podpisana między Ukrainą a Polską, w wyniku której nie istnieje obowiązek podwójnego opłacania składek na świadczenia emerytalne, rentowe oraz na ubezpieczenie społeczne, a także istnieje możliwość transferu świadczeń osobom uprawnionym, zamieszkałym na obszarze drugiego państwa¹⁰⁸.

W drugiej połowie lutego 2014 roku państwo ukraiński koncern Ukroboronprom, składający się ze 125 firm z branży przemysłowo-wojennej, poinformował o podpisaniu kontraktu, zakładającego wieloletnią współpracę, na dostawę noktowizorów i hełmów lotniczych od Polskiego Holdingu Obronnego dla zakładu statków powietrznych Awiakon¹⁰⁹. Natomiast w maju 2014 roku polski koncern Autosan S.A i ukraiński koncern Auto ZAZ podpisały porozumienie o wspólnej produkcji dwóch modeli autobusów miejskich, zgodnie ze standardami europejskimi¹¹⁰.

W marcu 2015 roku Kanada zadeklarowała przekazanie niskooprocentowanej pożyczki w wysokości 200 mln dolarów kanadyjskich na stabilizację sytuacji gospodarczej na Ukrainie. Pierwsza pożyczka została przekazana we wrześniu 2014 roku¹¹¹. Również rząd Japonii przekazał Ukrainie kredyt w wysokości 1,5 mld USD w celu wsparcia rozwoju gospodarczego, rozważa również możliwość kredytu w wysokości ponad 316 mln USD na wsparcie reform oraz stabilizowanie gospodarki¹¹².

Ponadto władze Ukrainy współpracują ze Stanami Zjednoczonymi. Przy współpracy Programu Rozwoju Partnerstwa Publiczno-Prywatnego USAID i Amerykańskiej Izby Handlowej w Ukrainie utworzono Centrum Eksperymentalne ds. Partnerstwa Publiczno-Prywatnego i Infrastruktury¹¹³.

Ciekawe jest to, że 17 stycznia Ministerstwo Dochodów i Opłat Ukrainy nawiązało współpracę z tzw. rajami podatkowymi (m.in. Brytyjskie Wyspy Dziewicze, Bermudy, Gibraltar, Kajmany,

Grenlandia, wyspy Turks i Caicos), w celu możliwości wymiany informacji o podatnikach, dokonywania kontroli podatkowych poza granicami kraju, a także uzyskiwania pomocy w zakresie ściągania podatkowych zaległości.

Wnioski

Współczesna polityka gospodarcza Ukrainy jest połączeniem sektorowej polityki, intensywnie oddziałującej na wybrane przez państwo sektory, dziedziny i kwestie, takie jak polityka pieniężna, handlowa i kursu walutowego oraz polityki ogólnej, bardziej liberalnej, która jest widoczna np. w dziedzinie przedsiębiorczości. W przypadku istnienia deficytu w budżecie państwa najłatwiejszym sposobem na zwiększenie dochodów jest podniesienie podatków. Ukraina wybrała drogę przeciwną, akceptowaną przez wyznawców doktryny liberalnej.

Prowadzona obecnie polityka gospodarcza na Ukrainie w dość dużym stopniu przypomina działania Polski w połowie lat 90. XX wieku, kiedy to władze intensywnie przeprowadzały proces prywatyzacji, stabilizowały walutę, brały pożyczki z instytucji międzynarodowych na inwestycje infrastrukturalne, dążyły do szerszej współpracy międzynarodowej. Pozostaje jednak pytanie, dlaczego te działania przeprowadzane są tak późno i czy Ukraina nie zmarnowała części czasu od uzyskania niepodległości w 1991 roku?

Widać duże opóźnienie Ukrainy w realizowanych reformach w stosunku do Polski i innych państw byłego bloku wschodniego, a także inne różnice na niekorzyść Ukrainy, takie jak np.: rządy oligarchów (szczególnie silnie powiązane z gospodarką np. w obwodzie donieckim i ługańskim), fasadowe samorządy, mające niewiele wspólnego z demokracją i społeczeństwem obywatelskim. Wpływają one negatywnie na możliwości rozwoju gospodarczego w skali lokalnej i całego państwa. Państwo słabe, z wewnętrznymi konfliktami, podzielone politycznie i gospodarczo (zarówno przed, jak i po konflikcie), stało się łatwym miejscem ataku i ofiarą, ukazującą swoje słabości i ambicje wielkomocarstwowe Federacji Rosyjskiej w regionie.

Przykładem podzielonego wewnętrznie regionu jest obwód charkowski. Utrzymuje się tam dość niski poziom bezrobocia, głównie dzięki

¹⁰⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.01.2014, op. cit., s. 14.

¹⁰⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.03.2014, op. cit., s. 2–3.

¹¹⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.05.2014, op. cit., s. 12.

¹¹¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 30.03.2015, op. cit., s. 2.

¹¹² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 25.05.2015, op. cit., s. 4.

¹¹³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.05.2014, op. cit., s. 2.

dużemu zatrudnieniu w państwowym sektorze zbrojeniowym, wzrosło natomiast bezrobocie wśród prywatnych przedsiębiorców, którzy przez utrudnienia w handlu granicznym i kontrole na granicy utracili wielu kontrahentów. Ponadto 70–90% mieszkańców deklaruje język ukraiński jako ojczysty, co jest wynikiem zaskakującym dla obwodu znajdującego się tak blisko Rosji. Wśród mieszkańców dominują nastroje zdecydowanie prorosyjskie, choć po rozpoczęciu konfliktu w Donbasie, nastroje stały się bardziej neutralne. Z badań Kijowskiego Międzynarodowego Instytutu Socjologicznego wynika, iż około 31% mieszkańców deklaruje chęć przystąpienia do UE (najniższy wskaźnik spośród obwodów), 11% do NATO, a 20% mieszkańców skłaniało się ku głębszej integracji z Rosją. W wyniku konfliktu z Rosją nastąpił napływ uchodźców, a co za tym idzie – wzrost cen mieszkań, bezrobocie. Zaskakujące jest duża część uchodźców jest niechętna wobec władz ukraińskich¹¹⁴. Dyskryminacja Ukrainy przez Rosję (np. już w drugiej połowie marca 2014 roku właściciele firm transportowych informowali o niewpuszczaniu przez rosyjskie służby celne, bez jakichkolwiek wyjaśnień, samochodów z towarami z Ukrainy na terytorium Rosji¹¹⁵), podważanie wiarygodności jej władz i wielokrotne ukazywanie jej niekompetencji, utrudniają prowadzenie skutecznej polityki (również gospodarczej).

Konflikt militarny z Rosją, konieczność wygenerowania dodatkowych środków z budżetu państwa na cele militarne, ucieczka wielu zagranicznych inwestorów, utrata kontroli nad częścią terenu (i gospodarki), ograniczają możliwości rozwoju państwa jako całości. W 2014 roku największe spadki w produkcji przemysłowej w stosunku do 2013 roku miały miejsce właśnie na wschodzie i południu Ukrainy: w obwodzie ługańskim – spadek o 83%, w obwodzie donieckim – spadek o 49,1%, w obwodzie sumskim i odeskim – spadek po 15,4%¹¹⁶. Od stycznia 2014 do stycznia 2015 roku ponownie największe spadki odnotowa-

no w obwodzie donieckim – o 64,3% i ługańskim – o 96,6%¹¹⁷.

W obwodzie charkowskim, położonym blisko Donbasu i Rosji, w pierwszym kwartale 2015 roku import zmalał o 38,9%, a eksport o 41% w stosunku do roku poprzedniego. W 2014 roku w całej Ukrainie import zmalał o 28,3%, a eksport o 13,5%¹¹⁸, a handel z Rosją zmniejszył się najbardziej spośród wszystkich partnerów gospodarczych Ukrainy – o 43%¹¹⁹. W styczniu 2015 roku eksport Ukrainy w stosunku do stycznia 2014 roku do UE zmniejszył się o 31%, a do Rosji – o 60%¹²⁰. Załamanie eksportu powoduje dalsze pogarszanie się sytuacji gospodarczej na Ukrainie, której produkcja przed kryzysem militarnym nie była wystarczająco nastawiona na potrzeby konsumentów z UE¹²¹. Obniżanie kursu hrywny powoduje niewielką poprawę warunków dla eksportu, ale podraża import, a co za tym idzie powoduje ubożenie społeczeństwa.

Rząd Ukrainy świadomy jest utraty kontroli nad terenem Donbasu i Krymu, dlatego też, nie widząc wielkiej nadziei na powrót do poprzednich granic, zaczyna odcinać się od tego terenu i ludności, która nie przerejestrowała się na obszar kontrolowany przez Kijów. Rząd ograniczył transfery publiczne na wschód kraju, a jesienią 2014 wstrzymał transfery socjalne dla ludności. Należy stwierdzić, że około 50% ludności Donbasu to emeryci, którzy bez kosztownej rejestracji we właściwym urzędzie, do których trzeba było udać się przez linię frontu, nie uzyskali praw do emerytury z budżetu Ukrainy. Należy zaznaczyć, że odbiór emerytur jest możliwy tylko w miastach znajdujących się za linią frontu, tak więc wielu emerytów zostało odciętych od środków finansowych, co poskutkowało rozpoczęciem przez wielu z nich strajków głodowych jesienią 2014 roku, a emeryci, którzy wybrali rosyjskie-separatystyczne emerytury otrzymują je nieregularnie i nie w pełnej wysokości.

¹¹⁴ T. Piechal, *Obwód Charkowski: krucha stabilność*, Analiza OSW, 9.06.2015, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-06-09/obwod-charkowski-krucha-stabilnosc> (dostęp: 02.07.2015).

¹¹⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, op. cit., s. 9.

¹¹⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.01.2015, op. cit., s. 2–3.

¹¹⁷ T. Iwański, *Załamanie handlu zagranicznego Ukrainy*, Analiza OSW, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-03-18/zalamanie-handlu-zagranicznego-ukrainy>, 18.03.2015, (dostęp: 02.07.2015).

¹¹⁸ T. Piechal, op. cit.

¹¹⁹ T. Iwański, *Okręt na mieliznie*, op. cit.

¹²⁰ T. Iwański, *Załamanie handlu zagranicznego Ukrainy*, op. cit.

¹²¹ Ibidem.

Ponadto w kwietniu 2015 roku rząd wstrzymał do końca roku dostawę gazu oraz praktycznie odciął ludność od dostaw energii elektrycznej. Od jesieni 2015 roku Ukraina może mieć poważne problemy energetyczne, gdyż utraciła dostęp do węgla wysokokalorycznego z Donbasu, który był dotąd wykorzystywany przez połowę ukraińskich elektrowni. Z węgla w niewielkim stopniu skorzysta też Rosja, gdyż większość kopalni została zamknięta, zniszczona lub ograniczono w nich produkcję (działa około 40 kopalni z 80)¹²².

Realizowane przez rząd Ukrainy reformy, mające na celu osiągnięcie stabilizacji gospodarczej, są często opóźnione i chaotyczne, a ilość zatwierdzonych obecnie aktów prawnych przez ukraiński parlament powoduje dezorientację przedsiębiorców krajowych i zagranicznych oraz trudność w przewidywaniu kierunków rozwoju polityki gospodarczej. Szansą i nadzieją na poprawę jest współpraca z instytucjami międzynarodowymi, zarówno w kontekście politycznym, jak i gospodarczym, oraz zakończenie (lub chociaż zamrożenie) konfliktu militarnego.

Bibliografia

- Iwański T., *Okręt na mieliźnie. Pogłębiające się problemy ukraińskiej gospodarki*, Analiza OSW, 16.06.2015.
- Iwański T., *Ukraina grozi wstrzymaniem spłaty zadłużenia zagranicznego*, Analiza OSW, 20.05.2015.
- Iwański T., *Załamanie handlu zagranicznego Ukrainy*, Analiza OSW, 18.03.2015.
- Piechal T., *Obwód Charkowski: krucha stabilność*, Analiza OSW, 09.06.2015.
- Piechal T., *Republiki wojenne w Donbasie rok po wybuchu konfliktu*, Analiza OSW, 17.06.2015.
- Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie publikowany przez WPHiARP w Kijowie, z dnia 06.01.2014, 13.01.2014, 20.01.2014, 27.01.2014, 03.02.2014, 10.02.2014, 17.02.2014, 24.02.2014, 03.03.2014, 10.03.2014, 17.03.2014, 31.03.2014, 08.04.2014, 21.04.2014, 28.04.2014, 05.05.2014, 12.05.2014, 19.05.2014, 26.05.2014, 02.06.2014, 16.06.2014, 23.06.2014, 30.06.2014, 14.07.2014, 11.08.2014, 01.09.2014, 08.09.2014, 15.09.2014, 22.09.2014, 06.10.2014, 13.10.2014, 20.10.2014, 27.10.2014, 03.11.2014, 24.11.2014, 08.12.2014, 22.12.2014, 29.12.2014, 05.01.2015, 12.01.2015, 19.01.2015, 26.01.2015, 02.02.2015, 16.02.2015, 23.02.2015, 02.03.2015, 09.03.2015, 16.03.2015, 30.03.2015, 20.04.2015, 27.04.2015, 04.05.2015, 11.05.2015, 18.05.2015, 25.05.2015.
- Winiarski B. (red.), *Polityka gospodarcza*, PWN, Warszawa 2006.

¹²² Ibidem oraz T. Piechal, op. cit.

ECONOMIC POLICY OF UKRAINE SINCE THE MILITARY CONFLICT WITH THE RUSSIAN FEDERATION. CHRONOLOGICAL REVIEW OF AFFAIRS AND COUNTRY'S PRIORITY ACTIONS

Abstract

The aim of the article is to present the main trends of economic policy in Ukraine from the beginning of 2014, the time directly before the military conflict with Russia, till the middle of 2015. The economic situation of Ukraine at the time of the outbreak of the conflict is shown with indicators such as: GDP, inflation, unemployment, budget deficit, public debt, the amount of foreign direct investment and credit rating. The article shows the economic policy priorities of Ukraine and the strategies connected with the entire state, Crimea, and the area of military actions. It also includes the main activities of the National Bank of Ukraine and the situation in the banking sector, as well as the country's activities in the area of public finances and entrepreneurship.

Moreover, the article outlines the main fields of Ukrainian co-operation with Poland and other countries that support Ukraine the most. In conclusion, the author tries to evaluate the economic policy in Ukraine, shows the social background of economic problems and military actions, as well as summarises the conflict's effects on the economy of Ukraine and the area occupied by the separatists. Outlining the dynamics of the economic situation, the influence of military activities on economic decisions, the plurality of legislation and strategies adopted by the country is a learning achievement. The main sources of information were Information Bulletins edited by the Department of Trade and Investment Promotion and the Embassy of the Republic of Poland in Kiev.

Key words: economic policy, Ukraine, Russia, economic reforms, military conflict

Introduction

The aim of the article is to present the main trends of economic policy in Ukraine from the beginning of 2014 till the middle of 2015, which are the result of the military conflict with Russia. The second aim is to show the reforms implemented in the country, current strategies, as well as existing and new economic problems. Research methods used in the article are: analysis of source work (Information Bulletin), usually published every 7 days by The Department of Investment and Trade Promotion in the Embassy of the Republic of Poland in Kiev, which are created on the basis of current legislative acts and statistics and information from Ukrainian and international institutions. The Analysis of the Centre for Eastern Studies provided an additional source of information.

Economic policy is the impact of public authorities and institutions, as well as international organisations, on the economy, its dynamics, structure, functioning and economic relations¹. The government is the main institution which pursues economic policy. It creates the fiscal and budget policy and so determines public finances in the short, medium and long term. Moreover, the central bank pursues monetary and exchange-rate policy, affecting the economic situation of the state and each citizen.

Pursuing the economic policy is a complicated activity for several reasons. First of all because of the changeability of the economic and political situation in the country and in the global aspect, and also because of many different pressure groups who try to influence the authorities, and because of pre-election promises and political party programmes being implemented on a different scale, unforeseen difficulties on the domestic and foreign market and the plurality of tasks to finance from a limited national budget. It is easier to pursue economic policy with a high level of citizen's confidence, with the long-term possibility of achieving goals and with consistent cooperation with neighbouring states and, in the wider perspective, in the entire international arena.

At the moment when the military conflict with Russia began, Ukraine was in an exceptionally

difficult economic situation. This was the result of the following factors:

1. economic growth and development slowdown resulting from the global economic crisis, which started in 2008;
2. economic instability due to economic policy in the previous years, implemented (and not implemented) economic reforms in the country;
3. the necessity of generating additional financial means for military purposes and the protection of Ukrainian territory against an aggressor.

Therefore, the Kiev authority faced a very important task in the recovery of the economy and the construction of basics for stable economic growth in the future, regardless of the future directions of the military situation and military front and the conditions of economic cooperation with Russia, neighbouring countries and the European Union.

Economic Situation of Ukraine – Main Indicators

Looking at the Ukrainian economy directly before the military conflict with Russia, throughout 2014 and until the middle of 2015, it is clear that it was in a very difficult situation. Escalation of the conflict in the eastern Ukraine resulted in the downturn of real GDP by 7.5% in 2014, and it is anticipated that the economy will be contracted by 5%–7.5%² in 2015 (evaluation of Fitch rating agency and the National Bank of Ukraine)³. However, in the first quarter of 2015, the GDP of Ukraine contracted by almost 18%!⁴ According to the news released by the State Statistical Service of Ukraine in 2014, GDP decreased by 6.8% in relation to the previous year. The situation in individual sectors of the economy varied. Only the agricultural, fishing and hunting sector recorded an increase in production by 2.9%, but the other

² T. Iwański, *Okręt na mieliźnie. Pogłębiające się problemy ukraińskiej gospodarki*, Analiza OSW, 16.06.2015, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-06-16/okręt-na-mieliznie-pogłębiające-się-problemy-ukraińskiej> (access: 02.07.2015).

³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.03.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.05.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 7.

⁴ T. Iwański, op. cit.

¹ B. Winiarski (red.), *Polityka gospodarcza*, PWN, Warszawa 2006, ISBN-10:83-01-14785-7, p. 18.

sectors recorded a decline: 14.2% in the primary industry, 12% in the secondary industry, 8.1% in the production and distribution of electricity, 8.1% in the production and distribution of gas and water, 19.9% in the construction sector, 12.8% in trade and repair services, and 6.6% in the transport and communication sector. Instead, in the first quarter of 2015, the GDP of Ukraine contracted by 15%⁵.

According to Ukraine's government, the inflation figure was 12.2% in 2014 and is predicted to rise to 26.5% in 2015, and to the amount of 8–16%⁶ in the next two years. In April 2015, inflation amounted to 61% in relation to the previous year⁷. Inflation is extremely high in the Donbas area, which became separated from Ukrainian goods, and where goods transport from Russia is problematic. According to information from the independent Association of Ukrainian Banks, inflation may amount 45% in 2015⁸. From February 2014 till February 2015, the hryvnia weakened in comparison with the American dollar from 8 to 31 hryvnias for USD⁹. Such a big depreciation of currency helped cause the Ukrainian banking sector crisis.

The difficult situation regarding the national budget of Ukraine is, substantially, the consequence of the black market swelling. According to the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, the black market accounts for 45% of GDP, which is 13% more than in 2013. According to the ministry experts, the rise of the black market is an outcome of the military actions in the eastern Ukraine, a sign of the panic in the business environment, financial destabilisation (inflation, decline in production, external deficit) and administrative difficulties¹⁰. According to the methodology of the International Labor Organisation, the unemployment rate amounted to

7% at the end of 2013 and 9.3% in 2014 (including 7.5% women and 10.8% men)¹¹.

The situation in the state budget is difficult too. It is anticipated that the budget deficit will amount to 4.2% of GDP at the end of 2015, although the country's authorities are making plans to scale down the deficit to a level of 2.6% in 2018 with the help of international organisations¹². It is estimated that the public debt amounted to 70% in 2014 and will amount to 82% at the end of 2015; however, these estimations seem to be unrealistic, because public debt already amounted to 95% of GDP in March 2015¹³. At the end of 2014, Ukraine was in serious debt (the external debt amounted to 86% of total debt, while domestic debt amounted to 14% by the bond issue)¹⁴. It has been predicted that Ukrainian expenditure for debt payment will increase to 9 billion USD, which is 5% of GDP, as high as total military expenditure and expenditure for maintaining public order. In the years 2015–2018, the expenditure for debt payment is to amount 30 billion USD¹⁵.

In 2014, the inflow of the foreign direct investment to Ukraine amounted to 2.5 billion USD, while in 2013 it was 5.7 billion USD¹⁶. According to the research of the European Business Association in Ukraine, the indicator of Ukrainian business attractiveness amounted to 2.5 points in five-point graduation at the beginning of 2015. The indicator was top in 2012–2013, scoring 3.39 points. The conflict in the eastern Ukraine, the unpredictability of the political and economic situation in the successive months, the devaluation of the hryvnia, low demand, low competence of civil servants and the launch of import duty in 2015 resulted in lowering the business attractiveness index. According to respondents who participated in research for the business attractiveness index, the investment climate hasn't improved in Ukraine.

⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 30.03.2015, WPHiARP w Kijowie, p. 5–6.

⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 09.03.2015, WPHiARP w Kijowie, p. 6, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.03.2015, WPHiARP w Kijowie, p. 4.

⁷ T. Iwański, op. cit.

⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 25.05.2015, WPHiARP w Kijowie, p. 3.

⁹ T. Iwański, op. cit.

¹⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 25.05.2015, op. cit., p. 4.

¹¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.01.2015, WPHiARP w Kijowie, p. 2–3.

¹² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.03.2015, op. cit., s.10.

¹³ T. Iwański, op. cit.

¹⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.05.2015, op. cit., p. 6–7.

¹⁵ T. Iwański, *Ukraina grozi wstrzymaniem spłaty zadłużenia zagranicznego*, Analiza OSW, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-05-20/ukraina-grozi-wstrzymaniem-splaty-zadluzenia-zagranicznego>, 20.05.2015. (access: 02.07.2015).

¹⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 09.03.2015, op.cit, p. 2.

However, they claimed that the “Ukrainian government has plenty of good ideas, but nothing in concrete terms was put into practice”¹⁷.

Ukraine’s credit rating is not positive, either. At the beginning of 2014, Standard & Poor’s Agency valued Ukrainian bonds at B- level. That means the bond service and its redemption are not certain in the event of adverse changes¹⁸. In the following months, Ukraine’s credit rating was downgraded to the CCC+/C level, and then to CCC and CCC-level with the negative forecast and after that to C level following the much worse forecast¹⁹. The rating degradation resulted from the rise in strained political relations, keeping down the reserves at the National Bank of Ukraine, the risk of weakening Ukrainian currency, the decrease in export of goods as a result of trade disputes and the lack of agreement in the area of specific credit cooperation with the International Monetary Fund, as well as the possibility (in February 2014) of Russian withdrawal from financial assistance for Ukraine²⁰. The above ratings were the worst throughout the whole of Ukrainian history.

It is estimated that, as a consequence of the military conflict, about 2.5% of Ukrainian territory apart from Crimea stays under separatist control. Until now, it was the most populated (excluding the Kiev conurbation), urbanised and industrialised area, which created 9% of Ukrainian GDP, 14% of exports and 12% of the industrial production²¹.

Strategies and Priorities of Economic Policy in Ukraine

From the beginning of 2014, the government and the Parliament of Ukraine passed a number of bills defining the priority actions, including economic ones. Some of them concerned the whole state, but some were dedicated only to Crimea and the area where the military actions were being waged. In addition, the so-called Autonomous Republic of Crimea (ARC) passed legislation applying to its territory, in contradiction with Ukrainian law. Ukrainian strategies and priorities of economic policy were focused on the investment and entrepreneurship field, energy and trade sectors, taxation and management of public finances and sanctions.

In February 2014, the government prepared the Public-Private-Partnership strategy aimed at facilitating the access of private capital for the infrastructural projects. A similar strategy has existed since 2010 but it hasn’t brought expected interest from investors, mainly because of the limited credibility of the country as a commercial partner, as well as the lack of legal protection for investors. A new strategy is aimed at creation of legal reform simplifying and developing the partnership system until 2018²².

In February 2014, the Ministry of Energy and Mining Industry published “The Energy Strategy for Ukraine till 2030”, which was approved by the Cabinet of Ukrainian Ministers. The authority announced the creation of new power plants in 5 years and modernisation of the existing power stations, including the nuclear ones, as well as increasing coal and natural gas extraction in the country. Privatisation and modernisation of mines, increasing energy efficiency of companies and reducing natural gas transit through Ukraine till 2030 was proposed in the strategy²³.

The announcement of the Action Programme of Ukrainian Ministers, on 3rd March 2014, was an important moment for the economic policy of Ukraine. It showed the main government activities, such as²⁴:

¹⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 27.04.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 3-4.

¹⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.01.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

¹⁹ CCC – obsługa zobowiązań z tytułu emisji obligacji jest prawdopodobna jedynie w przypadku wystąpienia sprzyjających warunków w otoczeniu emitenta, CC – obligacje poważnie zagrożone zaprzestaniem płatności przez emitenta, C – obligacje emitentów znajdujących się w trakcie postępowania upadłościowego, ale zapewniające ciągle umówione płatności). Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 9–10, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 29.12.2014, WPHiIARP w Kijowie, s.2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.02.2015, WPHiIARP w Kijowie, s.7, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.04.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

²⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 24.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 9.

²¹ T. Iwański, op. cit.

²² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 17.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 7.

²³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.02.2014, op. cit., p. 4.

²⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 2–3.

- guarantee of territorial integrity of Ukraine and its independence,
- signing the association agreement with the European Union,
- development of partnership contacts with the Russian Federation,
- stabilisation of financial situation in the state,
- renewal of cooperation with the International Monetary Fund,
- implementation of full national budget transparency and releasing information concerning budget,
- reform of legal protection system, implementation of lustration and creation of new system of administration in the country,
- demonopolisation of the economy,
- restoration of investment confidence and protection of investors' rights,
- safety assurance in the area of energy and energy efficiency,
- preparation of legislation, which guarantees achievement of foregoing aims.

Moreover, the Group on Economic Development was formed by the Supreme Council of Ukraine²⁵ and, on 27th March, the Supreme Council of Ukraine drafted a bill "About prevention of financial disaster and creation of basics for economic development in Ukraine" (the law became effective on 1st July 2014). In accordance with the act, the government plans such economic activities as²⁶:

- introducing a 20% value added tax and a 18% basic company tax;
- doubling the rate of charges for extraction of useful minerals and for the usage of radio frequency in Ukraine;
- doubling the rate of tax for new cars and motorcycles;
- beginning from the 1st October 2014, liquidating the need to pay value added tax for exporters of agricultural products;
- introducing a tax for pension insurance and introducing a tax in the amount of 15% on the retirement pension;
- liquidating of special pensions (80% of salaries) for prosecutors, judges and public servants

and applying normal (not privileged) basis for their pension calculation;

- introducing progressive personal income tax (for all kinds of income) in the amount of 15%, 17%, 20% and 25%;
- increasing an excise tax on alcohol and alcoholic drinks by 39%, beer by 42.5% and tobacco products by 31.5%;
- reducing the level of employment in public administration, mostly in the Ministry of Internal Affairs, Security Service, Public Prosecutor's Office and State Protection Office.

On 15th April 2014, the Supreme Council of Ukraine passed a bill on the occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea. Firstly, the bill concerned the issue of Ukrainian citizens crossing the border and property rights in Crimea. In accordance with the act, Ukrainian citizens are entitled to free movement across the state border, without any special permission. It was also stated that residential real estate transactions of purchase and sale, as well as other transactions connected with immovable property in Crimea, must be implemented into the right ledgers. The bill did not directly concern itself with economic issues, which were to be considered in a special bill because of their importance for Ukraine²⁷.

Three days after passing the bill, the Supreme Council of ARC passed a fiscal and company law in Crimea in the transitional period. In accordance with the act, the Ukrainian tax code will be in force in Crimea until 1st January 2015, but with certain exceptions, such as²⁸:

- after 26th March 2014, export of goods from Crimea to Ukraine will be exempted from VAT, while import from Ukraine to Crimea had VAT of 10% and 18% imposed;
- natural persons who are residents of the ARC become tax residents of the Russian Federation from 18th March;
- the taxes will be paid in Russian roubles.

On 26th May 2014, the Ukrainian Cabinet of Ministers drafted the bill on granting the Autonomous Republic of Crimea the status of a free zone. In accordance with the draft of law, legal persons and natural persons who conduct economic activity and are registered at the ARC are not obliged to pay any taxes to the Ukrainian

²⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.03.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 5.

²⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 31.03.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 11–12.

²⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 8–9.

²⁸ Ibidem, p. 11.

budget. They must neither transmit financial reports nor submit tax declarations to the competent tax office in Ukraine. Crimean goods are treated as foreign ones and as goods from outside the customs territory of Ukraine, but their import is duty-free. Those facilities are provided with regard to the assets of companies who had decided to move their activity to the continental part of Ukraine²⁹. On the same day, an incident, obstructing cooperation between the continental part of Ukraine and the occupied territory took place. The state postal operator (Ukropochta) decided to suspend the delivery of postal packets to the ARC territory³⁰.

Moreover, on 8th July 2014, the Ukrainian Cabinet of Ministers approved the regulations of the State Fiscal Service of Ukraine, which is the main executive authority responsible for fiscal and tariff policy, compulsory social security, as well as activities in favour of combatting the break of fiscal tariff and insurance law³¹.

On 7th August 2014, the Ukrainian Cabinet of Ministers decided to create the State Service on the ARC and the city of Sevastopol, and for people temporary displaced³². In September 2014, the Supreme Council of Ukraine passed a bill on simplifying the procedure of defensive and military goods imported to Ukraine as well as reducing the tariff and VAT on selected goods³³. At the same time, the President of Ukraine passed a bill on sanctions, permitting the imposition of sanctions on countries, economic subjects and natural persons (non-resident of Ukraine) who act against the national interest, economic independence, security, independence and integrity of Ukraine and who disrupt national and public interests, the law and civil liberties. These sanctions are to concern all subjects who act in favour of further occupation of Ukrainian territory, the loss of property and the threat to stable national economic development. Possible sanctions include blocked assets, limitation of commercial transactions, prohibition of capital outflow from the country,

limitation or suspension of transport including the flight and transit of natural resources, suspension of fulfilment of financial and commercial obligation, as well as suspension and cancellation of license and other enterprise permits in Ukraine³⁴.

On 11th September 2014, the Ukrainian Cabinet of Ministers adopted a plan for government priority actions in favour of improvement in economic conditions in Ukraine. The plan assumes such priorities as³⁵:

- decentralisation of public authority, combatting corruption and the reform of public institutions,
- reform and reinforcement of defensive potential of Ukraine and overcoming Russian aggression,
- economic stabilisation, consequently meeting the conditions of the International Monetary Fund, cooperation with the World Bank, the European Bank of Reconstruction and Development, market deregulation through reduction in the number of supervisory bodies (according to European Union requirements), simplification of business activity, reform of the tax system, reduction in the number of subjects exempt from privatisation,
- reform of energy system by implementation of energy efficiency, signing favourable trilateral agreement with Ukraine, the European Union and Russia concerning gas, guaranteeing the coal balance (regulation of import and export volume), construction of new nuclear power plants and new energetic net.

Moreover, in September 2014, the government of Ukraine decided to suspend the massive privatisation of government-operated factories, mainly electricity boards, fearing that because of the conflict with Russia, privatisation might proceed at too low a price³⁶.

Then, on 9th October 2014, Ukraine broke a contract on joint construction of a transport route in the Strait of Kerch, signed with Russia in December 2013³⁷. On 2nd December 2014, the Ministry of Energy and Coal Industry made a decision to close 252 state coal-mines in the area

²⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.06.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

³⁰ Ibidem, p. 3.

³¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 14.07.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

³² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.08.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 7.

³³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 08.09.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 3.

³⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 15.09.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 9.

³⁵ Ibidem, p. 7–8 oraz Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.02.2015, op.cit, p. 5.

³⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.09.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

³⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.10.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 6.

of anti-terrorist operations. 102 of them were in liquidation. The closure of these coal-mines met with public discontent. International corporations, such as Shell, Exxon Mobil, OMV and Chevron, suspended operations in the area of shale gas deposits as a result of military operations in the eastern part of Ukraine³⁸.

Moreover, in October 2014, the Ukrainian Cabinet of Ministers approved the second strategy on energy – this time concerning renewable energy. The strategy's aim is to increase the usage of renewable sources of energy to a level of 11% till 2020. This is to be done by waiving the obligation for energy companies, which produce energy only from the renewable sources, to pay income tax, as well as by decreasing land tax for companies which use renewable energy³⁹. Those priorities aimed to reduce Ukrainian economic dependence on energy from Russia.

New strategies and action plans for 2015 were published in December 2014. The main activities concern both the crisis situation in the east part of Ukraine and ordinary government economic policy. They include such objectives as⁴⁰:

- armed forces reform and increase in Ukrainian defence capabilities between 2015 and 2018;
- reduction in the number of civil servants by 10%, implementation of lustration, devolution, monitoring of income and private property of civil servants;
- reducing public expenditure by 10% of GDP between 2015–2016;
- reduction of black market, enterprise fiscal charges, decreasing cash flow, economic demonopolisation and capitalisation of national banks;
- development of foreign trade cooperation and Ukrainian market support.

The creation of the Investment National Council was one of the elements aimed at implementing the above-mentioned strategy. Its objective was to increase the level of foreign investment, to improve the investment climate and to support effective cooperation between investors

and tax offices. It was included in a decision of the President of Ukraine on 2nd January 2015⁴¹.

In accordance with the budget act for 2015, Ukraine is going to transfer almost 5 billion UAH for development of the defence sector and production of military equipment, while total financing for Ministry of Ukrainian Defense is to amount 40.23 billion UAH⁴².

On 1st January 2015, the Customs Service of Crimea announced the imposition of a duty on imports from Ukraine to Crimea⁴³, and, a few days later, Ukraine imposed additional import duty for the next 12 months, in order to stabilise the balance of payments. 10% duty was imposed mainly on food and 5% duty on some semi-finished products, production materials, transport equipment, weapons and ammunition, as well as art collections. The authorities exempted such goods as: any energy raw materials, precious metals, banknotes and humanitarian support⁴⁴ from the duty.

On 13th January 2015, the President of Ukraine signed the strategy for Ukrainian development until 2020, which presumed 62 reforms, including 8 main ones, such as: government and anticorruption reform, protection and national security reform, legal and prosecution reform, national administration and decentralisation reform, entrepreneurship reform, as well as tax and healthcare reform. The strategy concerns two priority programmes, which are: the promotion of Ukrainian interest in the global information space and energy independence of Ukraine. The strategy concerns the achievement of meaningful indicators, such as: the increase of GDP to a level of 16 000 USD per capita, public expenditure for national security and defence in the amount of at least 3% GDP, BBB credit rating by Standard and Poors agency, at least 30th position in the World Bank Doing Business ranking, at least 40 billion USD of new direct investment, and promotion to

³⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.12.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

³⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 27.10.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 9.

⁴⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.12.2014, op. cit., p. 5–6.

⁴¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 05.01.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 17.

⁴² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.01.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 3.

⁴³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 05.01.2015, op. cit., p. 16.

⁴⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.01.2015, op. cit., p. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.02.2015, op. cit., p. 3.

at least 50th position in the world in the area of corruption⁴⁵.

At the end of May 2015, the authorities of Ukraine approved “The Strategy on State Economy Sector Reform”, which concerned the plan of privatisation in the following years, the plans of the biggest state-owned companies for restructuring and the legal objectives of those activities⁴⁶.

The Policy of the National Bank of Ukraine and Situation in the Banking Sector

In those days, the policy of the National Bank of Ukraine was a result of the chaos which dominated at the exchange market, as well as high inflation, and the tragic situation in the banking sector.

On 7th February 2014, the central bank devalued the Ukrainian hryvnia, changing the USD exchange rate from 7.993 UAH/USD to 8.708 UAH/USD and revaluing the euro exchange rate to 11.75 UAH and the Russian rouble to 0,25 UAH. Consequently, the Ukrainian currency achieved its minimum value since its existence⁴⁷. Three days later, the Ukrainian central bank introduced a temporary prohibition on transactions of purchasing foreign currency for the hryvnia on the interbank market, in order to ensure early repayment of the redemption installment of credits by Ukrainian residents. Moreover, it fixed the maximum amount allowed to be purchased in the interbank market during one month at the equivalent of 50 000 hryvnia.. The exception was the payment for medical services and studying abroad⁴⁸. On 3rd March, the central bank limited the possibility of disbursement of financial means from deposits and foreign currency banking accounts to a level of 15 000 UAH every day⁴⁹.

From March 2014 to April 2015, the process of collapse or liquidation of some banks in

Ukraine took place. The examples of such banks were: Interbank, State Land Bank, Finansowaja Inicjatiwa, Fidobank and Terra Bank⁵⁰. Moreover, in May 2014, many Ukrainian banks and banks with foreign capital suspended their activities in the south-eastern part of Ukraine. They included Raiffesen Bank Awal and Oszczadbank⁵¹. The main reason for this was the unstable situation in the Donetsk and Luhansk Oblast. For instance, in December 2014, as many as 37 banks and, in April 2015, 41 banks, were under receivership. This weakened the banking system in Ukraine⁵². The climax for the banking sector was the moment when the Management of the National Bank of Ukraine took a decision to suspend all Ukrainian banking institutions which worked in the ARC area. The suspension of all Ukrainian banking activity in Crimea is expected till the end of its occupation⁵³.

Along with the liquidation of some banks, the National Bank of Ukraine announced which banks were seen as the biggest, average and smallest financial institutions of Ukraine. Since 2015, the bank ranking is made on the basis of such criteria as: the asset value, the volume of interbank loans, the volume of loans granted for development of main Ukrainian economic sectors and the level of liability of the natural and legal persons in the specific bank⁵⁴. For example, in February 2015, the Polish bank – Kredobank – was recognised as the most profitable bank working in Ukraine at that time⁵⁵.

Then, in May 2014, the National Bank of Ukraine made a decision on lowering the special

⁴⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.01.2015, op.cit., p. 3.

⁴⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 18.05.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 6.

⁴⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.02.2014, op. cit., p. 8–9.

⁴⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 17.02.2014, op. cit., p. 2.

⁴⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, op. cit., p. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.06.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 6.

⁵⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 28.04.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 4, 9, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.09.2014, op. cit., p. 6, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 05.01.2015, op. cit., p. 7, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 04.05.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

⁵¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.05.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 3, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.06.2014, op. cit., p. 3, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.10.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 7.

⁵² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 08.12.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 4, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 04.05.2015, op. cit., p. 4.

⁵³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.05.2014, op. cit., p. 8.

⁵⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.01.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 7–8.

⁵⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.02.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

deposits of commercial banks in the National Bank of Ukraine, from a level of 50% to 40% of their deposits⁵⁶ (in Poland, the special deposits amount to only 3.5%). Two months later, the President of Ukraine signed legislation aimed at stabilising the banking system with: improvement of the mechanism for providing financial support for the Guarantee Fund, increasing the bank founding capital from 120 to 500 mln UAH, simplifying procedures of banking capitalisation and sales of declining banks, introducing liability for manipulation of the currency rate, as well as assigning rights to the National Bank of Ukraine to implement special mechanisms of activity during deterioration of the situation in the banking sector⁵⁷.

On 6th August, the National Bank of Ukraine made the decision to suspend all financial transactions within areas outside the control of Ukrainian authorities, including payment, withdrawal and any transfers between the banks, non-bank financial institutions and post operators⁵⁸. Just two weeks later, the central bank of Ukraine limited the possibility of commercial banks granting currency loans to its economic subjects in order to stabilise the hryvnia rate⁵⁹.

It must be said that traditional policy of the National Bank of Ukraine didn't concern the area of so-called separatist (military) republics, the Donetsk People's Republic and the Luhansk People's Republic, which stayed outside central bank control. Since the beginning of the conflict in those areas, there was a lack of cash, so the residents who still wanted to use the financial means from their bank accounts had to travel to the area controlled by the Ukrainian army. That is why the multicurrency area there was created, and the residents were able to purchase some goods with the hryvnia, Russian rouble, the USD and the euro⁶⁰.

⁵⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.05.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 12.

⁵⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 14.07.2014, op. cit., p. 8.

⁵⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.08.2014, op. cit., p. 8.

⁵⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 01.09.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 5–6.

⁶⁰ T. Piechal, *Republiki wojenne w Donbasie rok po wybuchu konfliktu*, Analiza OSW, 17.06.2015, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-06-17/republiki-wojenne-w-donbasie-rok-po-wybuchu-konfliktu> (access: 02.07.2015).

Public Finances and Entrepreneurship Improvement Activities

In the years 2014–2015, Ukrainian authorities aimed to rationally manage the public budget, in order to reduce the budget deficit and the public debt and to improve the conditions for development of the private sector. One of the objectives for Ukraine was to improve its position in the international rankings. According to the Global Entrepreneurship and Development Index in the USA, Ukraine was 83rd out of 121 countries in the area of conducting economic activity under public authority conditions. At that time, Poland was in 27th place⁶¹. One year later, Ukraine was promoted to 64th place⁶², which was a result of the introduction of many changes for entrepreneurship.

At the beginning of 2014, the public authorities decided to increase the excise duty on alcohol and cigarettes and to postpone the lowering of the VAT rate until 2015. The state frequently decided to issue bonds with the guarantee of the State Treasury (January, February, March, April, June, July, October, and December 2014) and to issue Eurobonds aimed at limiting the budget debt, as well as mortgaging the debt to the International Monetary Fund⁶³. The worrying issue is that some of the bonds that were issued at the beginning of the military conflict were bought by the Russian Federation. Later, the bonds were usually issued to the internal Ukrainian market.

For the first time, in July 2014, the Ukrainian Ministry of Finance issued so-called VAT bonds, state ones which were used to settle a debt towards the taxpayers who overpaid their VAT⁶⁴. Those bonds were issued every few months⁶⁵. At the same time, public authorities implemented activities to seal the tax system, especially the excise tax system.

⁶¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, op. cit., p. 3.

⁶² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 24.11.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 4.

⁶³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 27.01.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 11, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.10.2014, op. cit., p. 5, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 15.12.2014, op. cit., p. 2, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.02.2015, WPHiIARP w Kijowie, p. 7.

⁶⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 14.07.2014, op. cit., p. 5.

⁶⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.10.2014, op. cit., p. 5.

The President Victor Yanukovich signed the decision on every day obligation for transmission of electronic copies with tax reports and account documents to the Ministry of Income and Dues, beginning from 1st January 2014. Only the entrepreneurs who had fiscal cash had the obligation waived. This decision supported the state of the public finances but hindered enterprise. The enterprises which didn't meet these obligations were fined⁶⁶. Then, in March 2014, the Supreme Council of Ukraine rejected the draft law, which was expected by the entrepreneurs. The law was to simplify the financial reporting system and to impose the obligation to report financial accounts only once a year⁶⁷.

At the same time, in order to increase the competitiveness of enterprises, the President of Ukraine decided to cut corporate income tax from 19% to 18% and signed a law which regulated the activity of various sized companies, aimed at limiting the possibility of a hostile takeover⁶⁸. The next action, which supported entrepreneurship at the beginning of 2014, was simplifying the procedure of the taxpayers registration, both private individuals and companies⁶⁹. Moreover, the Parliament passed the tax exemption in the area of VAT and gas import transaction to Ukraine⁷⁰.

For the purpose of economic recovery, entrepreneurship and support for private individuals, the government adopted a programme of private bank refinancing at the beginning of April 2014, as a result of the Prime Minister's (A. Yatsenyuk) decision. According to the programme, the banks are obliged to reduce the credit interest rate to an amount of 17–18% per year, while the referential amount of the central bank is 14% per year. To date, the deposit interest rate amounted to 25% per year and the credit interest rate was 35% per year⁷¹.

The main action which supported entrepreneurship in Ukraine was the new legislation passed by the Supreme Council of Ukraine. It

introduced an entire set of legal documents aimed at simplifying the procedures of business activity creation and its running. The changes concerned such laws as the Economic Code of Ukraine, Code of Civil Procedure, Civil Code in Ukraine and Commodity Exchange. These concerned the abolition of the obligation to possess the company's seal, the possibility of electronic registration of a natural person as an entrepreneur and legal person without the necessity of personal signing, as well as the possibility for using an electronic signature. The legislation was signed on 5th May 2014 by the acting President of Ukraine – O. Turchynov, and it became effective 6 months after its publication (on 30th October 2014)⁷².

In April 2014, the State Agency on Investment and Project Management in Ukraine registered five industrial parks in the framework of one of the main investment projects, which is "Industrial Parks of Ukraine". These parks were created in Lvov, in the Ivano-Frankivsk, Zhytomyr, Khmelnytskyi and Poltavaska Oblasts⁷³. The next parks were created in May 2014, in the Sumy and Zakarpattia Oblasts⁷⁴.

Moreover, in April 2014, the government of Ukraine presented the procedure which allows the transfer of business activity to the continental part of Ukraine from the ARC area. According to the procedure, the re-registering should be effected in a maximum of 2 working days⁷⁵.

Thanks to the Ukrainian cooperation with the European Bank for Reconstruction and Development, the Organization for Economic Co-operation and Development, the European Business Association, the American Chamber of Trade in Ukraine, the Employers Federation of Ukraine, Ukrainian Chamber of Commerce and Industry, as well as Chamber of Trade and Industry in Ukraine, the institution of the Business Rights Ombudsman was created. Its objective is to protect

⁶⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.01.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 2–3.

⁶⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 3.

⁶⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.01.2014, op. cit., p. 3.

⁶⁹ Ibidem, p. 7.

⁷⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.01.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 11.

⁷¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 08.04.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 8.

⁷² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, op. cit., p. 6–7, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.05.2014, op. cit., p. 2–3, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.05.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 6, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.11.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 5.

⁷³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, op. cit., p. 6.

⁷⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.06.2014, op. cit., p. 7.

⁷⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 04.05.2015, op. cit., p. 6.

the entrepreneurs who were discriminated against by Ukrainian authorities⁷⁶.

Then, on 20th June 2014, the Supreme Council of Ukraine decided to establish a special economic zone for the period of the next 10 years. Its aim is to recapitalise and guarantee the solvency of the companies which were evacuated from the occupied territory, as well as to give assistance to natural persons who left Crimea voluntarily or because of the coercive measures. It is assumed that the special economic zone will be closed after the return of the ACR to Ukraine and after recovering the compensation for damages incurred by peninsula occupation⁷⁷. On the 1st October 2014, the zone was created with the bill and calculated its activity even without the consent of local and executive authorities. It waived the obligation for companies in the zone to pay the taxes or other fees. The goods which were produced in the zone are treated as Ukrainian ones, so neither tariff nor non-tariff charges are used against them⁷⁸.

Moreover, on 17th January 2015, the bill on the tax changes became effective, beginning the abolition of the tax for a period of 90 days since the passing of the bill. All illegal proceeds can be freely declared by natural and legal persons. The taxpayers were obliged to pay only 5% of outstanding taxes on earnings and VAT which were due to the state before the 1st April 2014, while other amounts of taxes were cancelled. The authorities said that they will not claim for the declared tax, which is during the appeal or legal proceedings⁷⁹.

On 28th March 2015, the government of Ukraine passed a bill on enterprise licenses. In accordance with the act, the number of licensed activities was reduced from 57 to 23⁸⁰.

It is clear that the policy of the Ukrainian government towards companies didn't concern the Donbas area, which stayed in the separatists hands. In that area, the criminals or influential local businessmen took the enterprises by force,

and the enterprises work depending on the intensity of military activities. Moreover, the authorities of the co-called Donetsk People's Republic imposed additional taxes, e.g. the war and turnover tax, which amounted from 1 to 17% of income, depending on the legal form of the company⁸¹.

Cooperation with International Organisations

In the analysed period, Ukraine cooperated in the most intensive way with the European Bank of Reconstruction and Development (EBRD), the European Union (EU) and European Investment Bank (EIB), as well as global institutions, such as the World Bank and International Monetary Fund (IMF). The cooperation mainly concerned institutional, financial and technical support for the Ukrainian government, as well as formation of basics for long-term multilateral cooperation.

On 13th January 2014, the European Bank of Reconstruction and Development and Ukrainian Ministry of Income and Dues signed a foreign cooperation agreement up to 2018. According to it, Ukraine presumes the usage of international experience in the area of taxes and tariffs in order to improve its investment and financial competitiveness, as well as the whole economy, but especially in the area of entrepreneurship. The agreement assumes cooperation with the accredited foreign representations of the international organisations in Ukraine and the diplomatic representations⁸².

At the beginning of 2014, the EBRD declared the possibility of granting a credit in the amount of 11 mln euro for Lvov, to improve its infrastructure and to deepen previous cooperation, which included 321 projects with a total amount of 8.7 billion euro. The cooperation was deepened in February 2014 by granting 55 mln USD for small and medium enterprises in Ukraine. This sector makes up only 15% of Ukrainian GDP (compared with 47% in Poland), because of difficulties in receiving long-

⁷⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.05.2014, op. cit., p. 3.

⁷⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.06.2014, WPHiARP w Kijowie, p. 12.

⁷⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.10.2014, WPHiARP w Kijowie, p. 2.

⁷⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.01.2015, op. cit., p. 7.

⁸⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.04.2015, op. cit., p. 4–5.

⁸¹ Tomasz Piechal, Republiki wojenne w Donbasie rok po wybuchu konfliktu, Analiza OSW, 17.06.2015.

⁸² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.01.2014, op. cit., p. 2–3, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 17.03.2014, WPHiARP w Kijowie, p. 8–9.

term credits on the internal market⁸³. The next sector to be supported by the EBRD, in 2014, was the energy industry, especially the sources of constant energy. Ukraine received a loan in the amount of 100 mln USD for this purpose.

The choice of the new authorities in Ukraine positively affected the cooperation with the EBRD. The organisation declared its support for the Ukrainian government in the amount of 5 billion euro, as well as created the programme concerning the fight against corruption. This programme includes other government activities, as well as the transport of gas and visa liberalisation⁸⁴.

On 16th January 2014, the European Union released the text of association agreement with Ukraine⁸⁵. In March, the Supreme Council of Ukraine passed a bill which enabled financial support of 610 mln euro to be received from the EU. Its main objective is to lower the external financial pressure on Ukraine, to ensure the need for financing, to improve the balance of payments and to strengthen the monetary reserves. The EU appreciated the projected reforms of economic policy in Ukraine. Contractually, the funds are to be paid in four tranches, but the next ones will be paid after requirements in the area of the public finance management, trade, energy, the financial sector and tax policy⁸⁶ are met.

The EU supported the process of reforms in Ukraine in many different ways, e.g. on 30th April 2014, the European Commission made a decision to award 365 mln euro to mitigate the current economic problems and to implement reforms which are necessary to join the EU⁸⁷. Then, on 14th May 2014, the EU and Ukraine signed a memorandum on granting credit in the amount of 1 billion euro for a period of 15 years. The credit will be transferred in two equal tranches⁸⁸. However, on 13th June 2014, the EU transferred the first tranche of non-refundable grant, 250 mln

euro out of the 355 mln euro planned for transfer by the end of 2015. Four days later, the EU transferred the first tranche of credit in the amount of 500 mln euro (1 mln euro planned), as part of the macrofinance support. This support is aimed at carrying out reforms to stabilise the Ukrainian budget and to reduce its balance of payments⁸⁹.

Moreover, in April 2014, the rules of trade between Ukraine and the EU were simplified, especially in the area of Ukrainian exports. These rules are valid until the 4th chapter of the association agreement between Ukraine and the EU is signed or until 1st November 2014, if the parties haven't signed it already. The goal was to increase the number of Ukrainian producers who are allowed to export their products to the EU area. At the moment of signing, only 7% of foodstuff producers were allowed to export their goods. Moreover, at the end of April 2014, the trade between the EU and Ukraine was liberalised by the total reduction of majority tariff rates on exported goods from Ukraine⁹⁰.

In June 2014, the Council of the European Union made a decision to impose import restrictions from Crimea and the city of Sevastopol to the EU, if the articles don't hold a certificate that is published by Ukrainian authorities. Moreover, the EU forbade investment in energy and telecommunication sectors, as well as infrastructural projects⁹¹. At the end of 2014, the EU aggravated the sanctions towards the Crimea and the city of Sevastopol by banning the sale of technology used for crude oil and gas mining and transport and telecommunication equipment. The EU also forbade investment by EU citizens in tourism in Crimea⁹².

On 27th June 2014, the EU and Ukraine (as well as Moldova and Georgia) signed an economic part of the association agreement, as a supplement to the political agreement which was signed in March 2014. That agreement assumed the creation of a duty-free zone, so it let Ukrainian companies

⁸³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.01.2014, op. cit., p. 5, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.02.2014, op. cit., p. 2.

⁸⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, op. cit., p. 7.

⁸⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.01.2014, op. cit., p. 9.

⁸⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, op. cit., p. 5–6.

⁸⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 05.05.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 5.

⁸⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.05.2014, op. cit., p. 3.

⁸⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.06.2014, op. cit., p. 9–10, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 23.06.2014, op. cit., p. 7.

⁹⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 21.04.2014, op. cit., p. 4, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 28.04.2014, op. cit., p. 3.

⁹¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 30.06.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 3–4, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 29.12.2014, op. cit., p. 3.

⁹² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 29.12.2014, op. cit., p. 3.

access the EU market by lowering the amount of duty and customs and harmonizing law in many sectors of the economy⁹³. On 16th September 2014, the Supreme Council of Ukraine and the European Parliament ratified the association agreement between the EU and Ukraine. At the same time, the Supreme Council adopted a resolution on “The European Choice of Ukraine”, which showed unambiguously that Ukraine will aspire to become a member of the EU⁹⁴. One of the first results of that declaration was the signing of the EU framework programme on science and innovation (Horizon 2020) by the Minister of Education and Science of Ukraine⁹⁵.

In February 2014, the World Bank granted credits of 332 mln USD to the government of Ukraine, which will be used by the heating stations to improve their energy-efficiency and to implement new technologies in the system of central heating. Eleven heating stations are involved in the project. The project is co-financed by the Fund of Clear Technologies⁹⁶. Then, in August 2014, the World Bank approved a loan in the amount of 500 mln USD for the fight against the economic crisis and development of the financial and banking sector in Ukraine, especially to improve solvency in 35 of the biggest banks and for improving the control system in the banking sector. The World Bank is going to transfer 3.5 billion USD for this purpose⁹⁷. The next loan was approved in December 2014, in the amount of 378,4 mln USD, in order to improve the system of energy transport and its security⁹⁸. The biggest loan of the World Bank for Ukraine, in the amount of 800 mln USD, was approved in January 2015, in order to support road construction and rehabilitation⁹⁹.

At the end of February 2014, the European Commission, EBRD and IMF expressed the possibility for giving an amount of more than 1

billion euros to Ukraine in March, on condition that Ukraine resumes cooperation with the IMF and meets the requirements of reforms¹⁰⁰. In May 2014, the first tranche of credit of 3.19 billion euro was transferred, the second tranche of 1.39 billion euro was transferred in September 2014, and the next ones depend on evaluation by IMF experts, who audit Ukrainian policy every two months¹⁰¹. In March 2015, the IMF approved the grant in the amount of 17.5 billion USD for the next 4 years. The aim of this aid is to improve the stability of Ukraine’s financial and banking system and to stabilise its public finances¹⁰².

On 20th February 2014, the EIB suspended its activity in Ukraine. The worsening political and economic situation in Ukraine was the reason for the decision¹⁰³. After all, in May 2014, the EIB announced the doubling of financial support for Ukraine¹⁰⁴ and, in December, the EIB made the decision to transfer 1 billion euro as a credit¹⁰⁵.

Then, on 8th October 2014, Ukraine and the Organisation on Economic Co-operation and Development (OECD) signed an agreement for cooperation. The document described the main directions of cooperation, such as the: fight against corruption, entrepreneurship development, development of competitiveness in the agriculture sector, reforms in public enterprises and rational tax income management¹⁰⁶.

According to the estimations of the Case-Ukraine Institute, the international finance institutions protecting Ukraine from bankruptcy transferred 14.2 billion USD in total from May 2014 to May 2015¹⁰⁷. The financial resources mean support and also economic dependence and the necessity for recommendation and compliance.

⁹³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 30.06.2014, op. cit., p. 6.

⁹⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.09.2014, op. cit., p. 5.

⁹⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 20.04.2015, op. cit., p. 2.

⁹⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 17.02.2014, op. cit., p. 9.

⁹⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 11.08.2014, op. cit., p. 8.

⁹⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 29.12.2014, op. cit., p. 4.

⁹⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 02.02.2015, op. cit., p. 4.

¹⁰⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.03.2014, op. cit., p. 7.

¹⁰¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 12.05.2014, op. cit., p. 7, Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 08.09.2014, op. cit., p. 5.

¹⁰² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 16.03.2015, op. cit., p. 10.

¹⁰³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 24.02.2014, WPHiIARP w Kijowie, p. 8.

¹⁰⁴ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 19.05.2014, op. cit., p. 10.

¹⁰⁵ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 22.12.2014, op. cit., p. 7.

¹⁰⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 13.10.2014, op. cit., p. 6.

¹⁰⁷ T. Iwański, op. cit.

Cooperation with Chosen Countries

From the beginning of 2014 to the first half of 2015, Ukraine, apart from cooperation with international organisations, maintained close contacts with Poland, and received financial support from non-European countries.

On 1st January 2014, the Agreement on social security entered into force. It was signed by Ukraine and Poland. Under the agreement, there is no obligation to pay contributions for any pension benefits or social security twice, and it is possible to transfer the benefits to the entitled people who live in the other country¹⁰⁸.

In the middle of February, the state-owned Ukrainian concern, Ukroboronprom, which consists of 125 industrial-military companies, signed the long-term cooperation contract. Its goal is to deliver noctovisors and aviation helmets from the Polish Defensive Holding to the aviation company, Awiakon¹⁰⁹. Then, in May 2014, the Polish company, Autosan S.A. and Auto ZAZ from Ukraine signed an agreement on joint production of two models of city buses that meet European standards¹¹⁰.

In March 2015, Canada granted a low-interest loan in the amount of 200 mln oCanadian dollars, in order to stabilise the economic situation in Ukraine. The first part of the loan was transferred in September 2014¹¹¹. In addition, the government of Japan transferred a credit in the amount of 316 mln USD to support Ukrainian reforms and the process of stabilisation of the economy¹¹².

Moreover, the United States of America support Ukrainian authorities. In collaboration with the Program on Public-Private Partnership Development of the United States Agency for International Development (USAID) and the American Chamber of Trade, the Expert Centre on Public-Private Partnership and infrastructure was formed¹¹³.

¹⁰⁸ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 06.01.2014, op. cit., p. 14.

¹⁰⁹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 03.03.1014, op. cit., p. 2–3.

¹¹⁰ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.05.2014, op. cit., p. 12.

¹¹¹ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 30.03.2015, op. cit., p. 2.

¹¹² Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 25.05.2015, op. cit., p. 4.

¹¹³ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.05.2014, op. cit., p. 2.

It is interesting that, on 17th January, the Ministry of Income and Dues established cooperation with so-called tax havens (e.g. British Virgin Islands, the Bermuda Islands, Gibraltar, the Cayman Islands, Greenland, the Turks and Caicos Islands), in order to enable tax-payers to carry out a tax audit outside the country, as well as to receive support in the area of tax arrears levy¹¹⁴.

Conclusions

Contemporary economic policy in Ukraine is a combination of sectoral and quite liberal policy. The sectoral policy intensively affects the areas, sectors and issues chosen by the state, such as monetary, trade and currency rate policy, while the liberal one is well seen in the area of entrepreneurship. If there is a budget deficit, it is the easiest way to increase income by the raising of taxes. Ukraine chose the opposite way, which is accepted by the followers of the liberal doctrine.

The current economic policy in Ukraine looks substantially like the Polish activities in the middle of the 1990s, when Polish authorities intensively implemented a privatisation plan, stabilised the currency, took out investment and infrastructural loans from international institutions and aimed for wide international cooperation. But there are the important questions: why were those activities were started so late? Didn't Ukraine waste time from the moment of gaining its independence in 1991?

A large delay in implementation of reforms in Ukraine can be seen in comparison with Poland and other countries of the former Eastern bloc. We can see some new differences to the disadvantage of Ukraine, such as: oligarch governance (especially strongly connected with the economy e.g. in the Donetsk and Lugansk Oblasts) and the façade of local governance, which doesn't have almost any connections with real democracy and civil society. They affect local and state development in a negative way. A weak country, with internal conflicts, politically and economically divided (both before and after the conflict), easily becomes a victim and the subject of attack, which shows its weaknesses, as well as the large and powerful ambitions of the Russian Federation in the region.

¹¹⁴ Ibidem.

Kharkiv Oblast is an example of the internally divided region. There is a fairly low level of unemployment there, mainly thanks to the high level of employment in the public arms industry. At the same time, the level of unemployment of private entrepreneurs is rising, because of the difficulties in the border trade and strong border controls, resulting in loss of contractors. Moreover, 70–90% of inhabitants declare the Ukrainian language as a vernacular, and that result is surprising because the Kharkiv Oblast is located so near the Russian Federation. Pro-Russian attitude has definitely dominated among the inhabitants but, after the conflict in Donbas started, became more neutral. According to the Kiev International Sociological Institute, 31% of inhabitants support joining the EU (the lowest result among the oblasts) and NATO, while 20% of population prefers deeper integration with Russia. As a result of the conflict with Russia, a refugee influx took place, and, then, growth in apartment prices and an increase in unemployment. It is surprising that a large number of refugees is reluctant towards Ukrainian authorities¹¹⁵. Russian discrimination against Ukraine, undermining the state's credibility, showing its incompetence, makes effective state policy (including economic) impossible. In the second part of March 2014, for example, the owners of transport companies announced difficulties with the border crossing. They claimed that the Russian custom service, without any explanations, didn't let delivery trucks cross the border¹¹⁶.

Military conflict with Russia, the necessity for generating additional means from the Ukrainian state budget, the escape of some foreign investors, the loss of some territory (and its economy), limit the possibility for development of the whole country. In 2014, in comparison with 2013, in the eastern and southern part of Ukraine, the biggest drop in industrial production took place, in the Luhansk Oblast – a decline of 83%, in the Donetsk Oblast – a decline of 49.1%, in the Sumy and Odessa Oblasts – a decline of 15,4% each¹¹⁷. From January 2014 to January 2015, the biggest falls

were seen again in the Donetsk Oblast – 64.3% and the Luhansk Oblast – 96.6%¹¹⁸.

In the Kharkiv Oblast, which is located close to Donbas and Russia, imports declined by 38.9% and exports by 41% in the first quarter of 2015, in comparison with the previous year. In 2014, imports declined by 28.3%, exports by 13.5% throughout Ukraine¹¹⁹ and the trade with Russia declined by 43%¹²⁰, the highest index in comparison with other economic partners. In January 2015, Ukrainian exports to the EU declined by 31% and to Russia – by 60%, in comparison with the previous year¹²¹. Collapse in export causes further decline in the economic situation in Ukraine. Its production before the military crisis wasn't directed enough towards the EU's consumer needs¹²². Lowering the hryvnia's rate slightly improves Ukrainian export conditions but worsens its imports and, consequently, impoverishes the society.

The Ukrainian government doesn't have high hopes for the Crimea's return to Ukraine and it is aware of the loss of control in the area of Donbas and Crimea, so the state starts to dissociate itself from the people who haven't re-registered to the territory controlled by Kiev. The government limited public transfers to the east of the country and withheld social transfers in the autumn of 2014. It must be said that nearly 50% of the Donbas population are senior citizens, who, without the expensive registration in the right offices, which are located on the other side of the front line, couldn't obtain their pension from the Ukrainian budget. Moreover, receiving a pension is only possible in the cities located on the other side of the front line, so many old people are isolated from their financial means and have started a hunger strike. The senior citizens who chose the Russian-separatist pensions receive them but irregularly and not at full value. Moreover, in April 2015, the government stopped transiting gas and halted access to electricity. Since autumn 2015, Ukraine has had a serious energetic problem because it lost access to the energy-rich coal from Donbas, which was used before by half

¹¹⁵ T. Piechal, *Obwód Charkowski: krucha stabilność*, Analiza OSW, 9.06.2015, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-06-09/obwod-charkowski-krucha-stabilnosc> (access: 02.07.2015).

¹¹⁶ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 10.03.2014, op. cit., p. 9.

¹¹⁷ Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie z dnia 26.01.2015, op. cit., p. 2-3.

¹¹⁸ T. Iwański, *Załamanie handlu zagranicznego Ukrainy*, Analiza OSW, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-03-18/zalamanie-handlu-zagranicznego-ukrainy>, 18.03.2015, (access: 02.07.2015).

¹¹⁹ T. Piechal, op. cit.

¹²⁰ T. Iwański, *Okręt na mieliźnie*, op. cit.

¹²¹ T. Iwański, *Załamanie handlu zagranicznego Ukrainy*, op. cit.

¹²² Ibidem.

of Ukrainian power stations. Russia wouldn't use that coal either because most coal-mines are closed, destroyed or curtailed their production (only 40 mines still work in comparison with 80 before)¹²³.

The reforms which were implemented by the government to stabilise the Ukrainian economy were delayed and chaotic. The number of legislative acts which are currently passed by the Ukrainian parliament cause confusion for domestic and foreign entrepreneurs, as well as difficulties in predictions of the development of economic policy. A chance for the situation to improve comes from cooperation with international organisations in the political and economic context, as well as termination (or at least freezing) of the military conflict.

Bibliography

Iwański T, *Okręt na mieliźnie. Poglębające się problemy ukraińskiej gospodarki*, Analiza OSW, 16.06.2015.

Iwański T., *Ukraina grozi wstrzymaniem spłaty zadłużenia zagranicznego*, Analiza OSW, 20.05.2015.

Iwański T., *Załamanie handlu zagranicznego Ukrainy*, Analiza OSW, 18.03.2015.

Piechal T., *Obwód Charkowski: krucha stabilność*, Analiza OSW, 09.06.2015.

Piechal T., *Republiki wojenne w Donbasie rok po wybuchu konfliktu*, Analiza OSW, 17.06.2015.

Przegląd aktualności gospodarczych na Ukrainie publikowany przez WPHiARP w Kijowie, z dnia 06.01.2014, 13.01.2014, 20.01.2014, 27.01.2014, 03.02.2014, 10.02.2014, 17.02.2014, 24.02.2014, 03.03.2014, 10.03.2014, 17.03.2014, 31.03.2014, 08.04.2014, 21.04.2014, 28.04.2014, 05.05.2014, 12.05.2014, 19.05.2014, 26.05.2014, 02.06.2014, 16.06.2014, 23.06.2014, 30.06.2014, 14.07.2014, 11.08.2014, 01.09.2014, 08.09.2014, 15.09.2014, 22.09.2014, 06.10.2014, 13.10.2014, 20.10.2014, 27.10.2014, 03.11.2014, 24.11.2014, 08.12.2014, 22.12.2014, 29.12.2014, 05.01.2015, 12.01.2015, 19.01.2015, 26.01.2015, 02.02.2015, 16.02.2015, 23.02.2015, 02.03.2015, 09.03.2015, 16.03.2015, 30.03.2015, 20.04.2015, 27.04.2015, 04.05.2015, 11.05.2015, 18.05.2015, 25.05.2015.

Winiarski B. (red.), *Polityka gospodarcza*, PWN, Warszawa 2006.

¹²³ Ibidem oraz T. Piechal, op. cit.